

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXIV. Број 23
Субота, 7. децембар 1963.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

У СВОМ БРОЈУ: Истини-
та прича о јаврану и лиси-
ци. Надомак смрти. На-
ука и техника пре 50 го-
дина. Бодљикаво јресе. Ти-
јар у несвесју. Мале бес-
ју. Творац јасирономије

КРОЗ ВЕКОВЕ

ПРВИ ТУРИСТИ

Веровали или не, пр-
ви туристи који су се
дивили споменицима
старог Египта били су
— стари Египћани. Већ
око 1.500 година пре
наше ере многе старе
грађевине сматране су
као национални спомени-
ци који су били доступ-
ни разозналим путни-
цима. Нажврљани пот-
писи и записи које су

ти старовековни тури-
сти оставили по зидови-
ма ових споменика по-
казују нам да се они
нису много разликова-
ли од данашњих тури-
ста.

Вековима су египат-
ски свештеници поку-
шавали да сачувају спо-
менике и гробове фа-
раона из ранијих вре-
мена не само од раз-
них пљачкаша већ и од
ових који су желели
да са својих путовања
понеку понеку „успо-
мену“. Међутим, од
свих пирамида-гробова
до нашег времена остао
је недирнут и неопљач-
кан само један проце-
нат.

БОГИЊА САМОУБИСТВА

Староседеоци Амери-
ке, народ Маја, веро-
ватно је једини у исто-
рији код кога се самоу-
биство сматрало врли-
ном и заслугом. И то
не самоубиство извр-
шено у невољи или из

нужде, већ самоубис-
тво из чиста мира, да
би се обрадовали бого-
ви. Нарочито похвал-
ним сматрало се самоу-
биство вешањем. Маја
су, такође, једини на-
род који је у својој ми-
тологији имао и боги-
њу самоубиства. Та бо-
гиња увек је представ-
љана са зетегнутом ом-
чом око врата.

Ripley's

Веровали или не

КОРИСТ ОД НЕУСПЕХА

МАТИЈАС ЈОЗЕФ ШЛАЈДЕН (1804-1881) АДВОКАТ ИЗ ХАМБУРГА (НЕМАЧКА) БИО ЈЕ ТОЛИКО ОСАЈАН ШТО НИЈЕ ИМАО КЛИЈЕНТА ДА ЈЕ ПОКУШАО САМОУБИСТВО ПУЦАЈУЊИ У ГЛАВУ! ЗА ВРЕМЕ СВОГ ДУГОГ ОПОРАВЉАЊА ПОЧЕО ЈЕ ДА СЕ ЗАНИМА ЗА БИЛЈКЕ И ПОСТАО ЈЕ ЈЕДАН ОД НАЈВЕЉИХ БОТАНИЧАРА СВОГА ВРЕМЕНА И ПРОФЕСОР БОТАНИКЕ НА МНОГИМ ЕВРОПСКИМ УНИВЕРЗИТЕТИМА

ЈЕДНО ПОРОДИЛИШТЕ

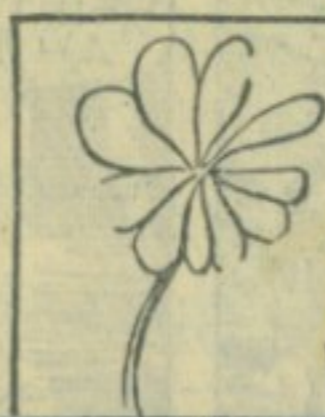
У ДЕНДЕРИ (ЕГИПАТ) НИЈЕ ИМАЛО ЗА 2100 ГОДИНА НИ ЈЕДНОГ ПАЦИЈЕНТА ОНО ЈЕ БИЛО САГРАЂЕНО У ВЕРИ ДА РЕ ЕГИПАТСКА МИТОЛОШКА БОГИЊА ХАТОР ДОИ ДА ТУ ДОНЕСЕ НА СВЕТ СВОГ СИНА

ЈЕДАН ТЕЛЕКИ БУТ

У МЕСАРНИЦИ РИНА БАЗ-ЛОНИЈА ИЗ САН БЕРНАРДА, У ЧИЛЕУ, ИМАО ЈЕ НА СЕБИ ШАДУ ОД ЧИСТОГ МЕСА И ЛОЖА КОЈА СЕ ПОДСЕЂАЛА НА ЈУДСКО ЛИЦЕ

© King Features Syndicate, inc. 1963. World rights reserved

ДЕСЕТО-ЛИШЊУ ДЕТЕЛИЊИУ

НАШАО ЈЕ ВИКТОР РИБЕИРО ИЗ РИЦИЈАДА (САД)

ПАТКА

ЗВАНА ПАРДОБРОД ИЗ ЈУЖНЕ АМЕРИКЕ КОЈА ПЛИВА НА ТАЈ НАЧИН ШТО ВЕСЛА КРИЛИМА, ЈЕ ДИНА ЈЕ ПТИЦА КОЈА КАД ОДРАСТЕ ГУБИ СПОСОБНОСТ ДА ЛЕТИ!

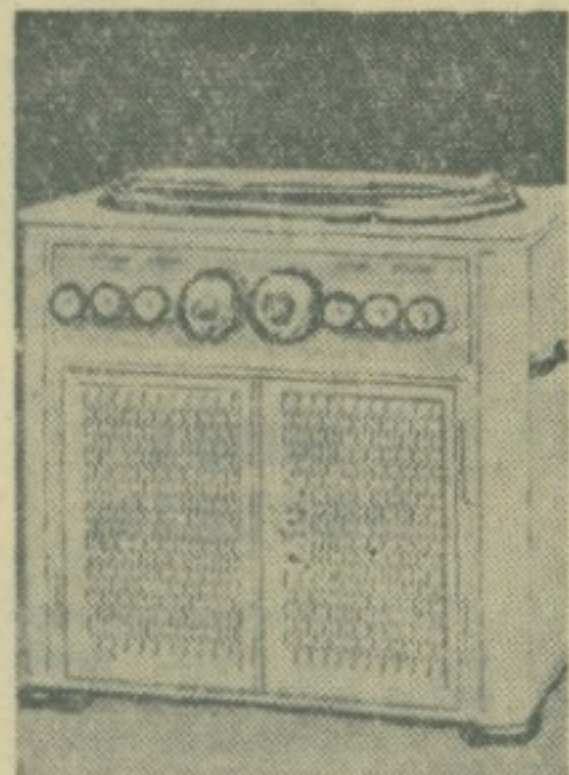

ТЕМОНГОНГ КОХ

ПОГЛАВИЦА ПЛЕМЕНА ИВАН У САРАВАКУ ИМА ПЛАВЕ ШАКЕ КАД ЈЕ ПОГЛАВИЦА БИО МЛАДИК, ЛОВЦИ НА ЈУДСКЕ ГЛАВЕ ТЕТОВИРАЛИ СУ НА СВОЈИМ ШАКАМА ПО ЈЕДНУ ПЛАВУ ТАКУ ЗА СВАКУ ЖРТВУ. ПЛЕМЕ ИВАНА НЕ ИДЕ ВИШЕ У ЛОВ НА ЈУДЕ, АЛИ 81-ГОДИШЊИ ПОГЛАВИЦА ИМА ЈОШ ИЗ МЛАДОСТИ ПЛАВЕ ШАКЕ, ПРОТЕ И ДЛАНОВЕ!

Наука и живот пре 50 година

Апарати за домаћинство постојали су и пре 50 година, само се многи од њих нису одржали, а и они који јесу, нису имали баш садашњи облик. Француски часопис „Наука и живот“ из 1913. године у својој рубрици „Техника ће вам помоћи“ доноси неколико описа таквих апарата и њихове слике.

ОЗОНИЗЕР ЈЕ НЕМАЧКИ ПРОИЗВОД — ИСПУШТА ОЗОН КОЈИ СЕ ШИРИ ПО ЦЕЛОМ СТАНУ.

Озонизер

Недавно су у једној чикашкој банци вршени опити са гасом озонном. Показало се да је он користан не само што има моћ да убија микробациле, већ испуштајући озон он прија и људском организму.

Аутоматско сликање

Ево нове аутоматске машине (направљене у француском граду Левадоу на Сени), која сама обавља један по један процес овог тако деликатног посла као што је прављење вашег портрета на платинираном папиру — без и

најмање ваше помоћи споља.

Ова машина изгледа као да је жива: срце јој је електрични мотор, артерије су јој жице, мишићи — електро-магнети, а крв — електрична струја. Њу зато треба нахранити... али оним што воли да „једе“ — сребром. У ствари, убаците у један метални прорез ситан сребрни новац и затим седите на столу личицу испред објектива. За три минута добићете своју фотографију као да сте се сликали у фотографском атељеу.

Начинити аутоматски фотографски апарат много је компликованије него направити аутомат за чоколаде и бонбоне. Зајста, између избацивања једне

АПАРАТ ЗА АУТОМАТСКО СЛИКАЊЕ.

табле чоколаде која је већ направљена у творници, и једног портрета који тек треба да се ту направи — велика је разлика. Али како било да било машина, ту пред вама, иако ви то не видите, обави у себи равно 54 процеса колико је потребно да би се добила фотографија. Таква машина је занета постојала, а за то је најбољи доказ ова наша слика.

За чајни сто

И на столу се може приредити чај за госте а да се не изиђе из собе. Фабриканти су се досетили

ЧАЈНИК ОД СЈАЈНОГ БАКРА.

и створили моделе у исто време практичне и лепе, а уз то не нарочито скупе. На сликама су два обична чајника, један украшен самовар и апарат за печење хлеба (тост).

Први чајник је од сјајног бакра у коме шест шоља воде могу да провре за 8 минута.

Венецијански чајник може да се употреби за кување чаја и кафе.

Самовар је начињен од посребреног метала и врло је fino украшен.

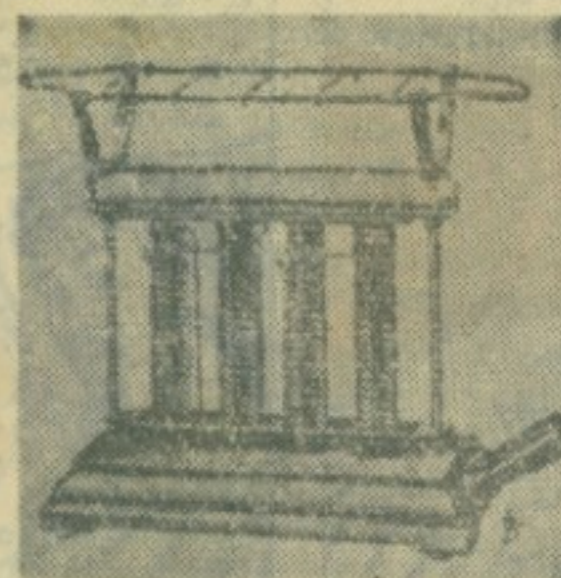
САМОВАР.

Припада једном глумцу из Француске комедије који га је инсталирао у својој ложи да би почастио пријатеље у паузама за време проба.

Апарат за печење хлеба, тост, који се види на нашој слици заснован је на истом принципу као и ови други.

ВЕНЕЦИЈАНСКИ ЧАЈНИК

АПАРАТ ЗА ПЕЧЕЊЕ ХЛЕБА.

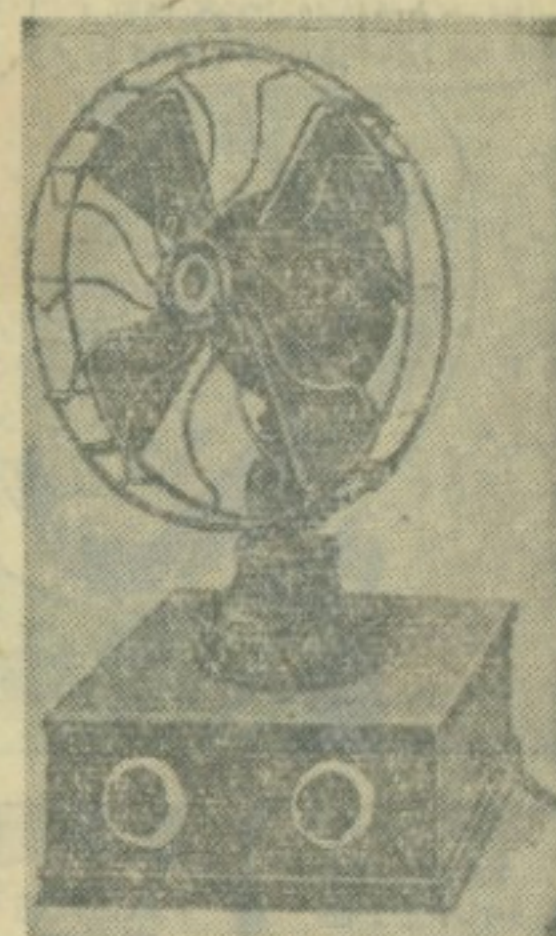
Апарати за хлађење

Немојте мислити да савњате. Апарат за хлађење је постојао... наравно, не као данашњи, већ у облику малих компресора. Гас за прављење леда није још био фреон, већ

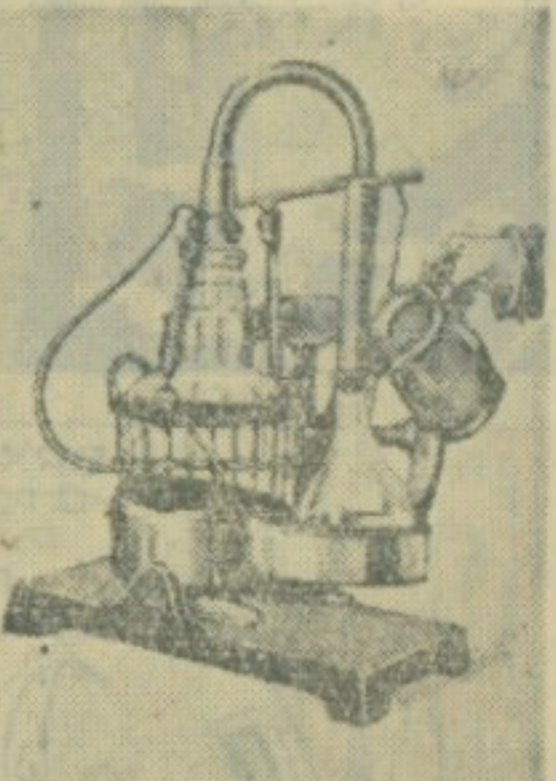
НА СЛИЦИ: ЛЕВО МАШИНА ЗА ЛЕД, А ДЕСНО АПАРАТ ЗА ХЛАЂЕЊЕ ВОДЕ И ВИНА.

хлорно једињење метала. У апарату „А“, званом машина за лед, за један час могао се произвести комад леда од два килограма. Апарат „Б“ је слу-

ВЕНТИЛАТОР.

жио за хлађење воде и вина. Смрзавање је настало помоћу испаравања воде и упијања сумпорном киселином.

Апарат горе је вентилатор који се може лако пренети на друго место. У постољу има један озонизер који приликом хлађења испушта овај гас.

ЈЕЗИК СВИХ ИНДИЈАНАЦА

Свако индијанско племе говори својим језиком неразумљивим за Индијанце другог племена. Али, и поред тога Индијанци разних племена могу да се споразумевају један с другим помоћу „језика гестова“. Различити покрети једне или обе руке одговарају каквој краткој реченици или изражавају одређену мисао. Језик покрета веома је изражајан. Помоћу њега не само што могу да се саопште чињенице, већ њиме могу да се изразе и осећања: жалост, радост, одушевљење. Ево значења неких покрета из заједничког језика свих Индијанаца.

Слаб доказ...

Американец Престон био је узоран супруг и отац. Све би било у реду да он није био незадовољан што му се његово петоро деце боји животиња. Решио је да тај недостатак некако исправи и једне недеље их је одвео у зоолошки врт. За време обилажења разних кавеза учио их је како треба да воле животиње и да их се не боје. Али у својој „очигледној настави“ он је отишао мало предалеко: ка

да су наишли пред кавез једне лавице протурно је руку кроз решетке и помиловао је. На жалост, лавица није имала разумевања за такве изливне нежности па је дохватила његову руку и одрала је. Несрећни отац је одведен у болницу, али на њега је још више деловало ово искуство због тога што су његова деца тек сада почела страховито да се боје свих животиња.

Ојерисани крокодил

У миланском ветеринарском институту један крокодил ослобођен је недавно од тумора. Велики гмизавац, који припада једном циркусу, ментално на гостовану у Милану, постао је у последње време узнемирен и леподношљив. Лекарским прегледом било је утврђено да га мучи тумор који је убрзо потом хируршким путем одстрањен.

Необичан улов

Четири тоне дорادا, од којих је свака тежила 10 килограма а била дугачка скоро 1 метар, био је улов рибарског брода „Жан-Пол“ из Марсеја.

ПРЕТПОСТАВКА

Приликом свлачења рубља од вештачких материјала, најлона или перлона, чује се веома често пуцкетање варица. Ту струју производи такозвани статички електрицитет који се ствара трењем. Грамофонске плоче од синтетике из истог разлога привлаче прашину.

Имајући у виду ову чињеницу лозански лекар др М. Цеви сматра да многи алергичари имају велику склоност ка нагомилвању статичког електрицитета у себи и стога њихова слузокожа привлачи полен и друге честице пра-

шине. Да ова претпоставка може да буде сасвим тачна закључио је он дугогодишњим испитивањима на многим пацијентима па и на самом себи. Пошто и он пати од алергичних напада астме, запаљења очне вежњаче и „сенске болести“ коју изазива мирис тек покошеног сена. Своју теорију провериће ипак помоћу веома осетљивог апарата. У сваком случају др Цеви саветује особама алергичним на обољења дисајних органа да не носе рубље које „пуцкета“ и обућу са гуменим ђоновима.

ТИГАР »ЖУТОКЉУНАЦ«

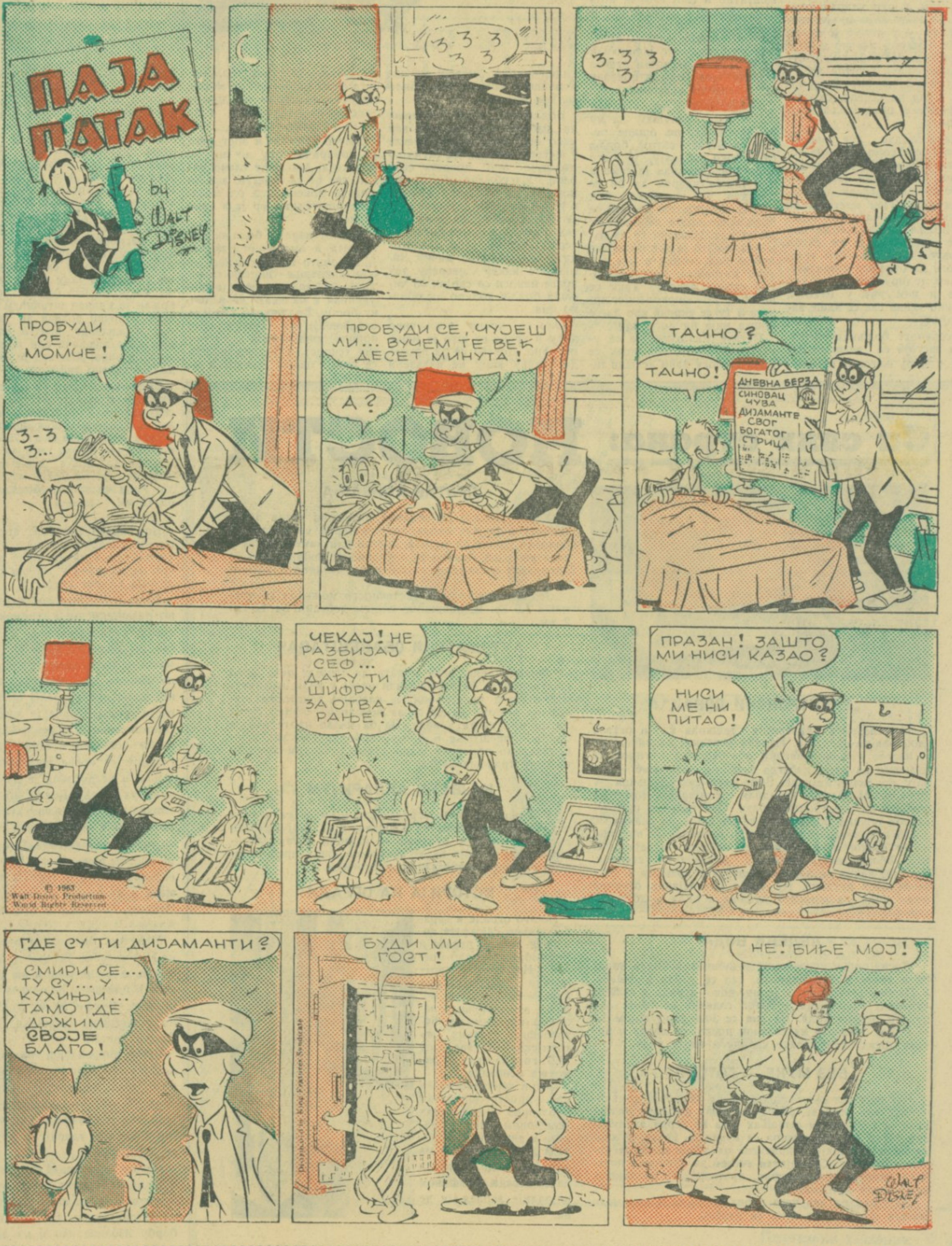
Један тигар у зоолошком врту у Копенхагену који се са својих осам месеци убраја још у „жутокљунце“ неповерљиво је посматрао улазак једног фарбара у његово царство. У почетку се задовољио да из сигурне удаљености посматра његов рад. А затим је ипак победила одвратност према самовољном реновирању његова „четири зида“. Једног момента се пришнуо с леђа недужном фарбару и срушио га па почео да га ву-

ПРЕТЕРАО

Римски цар Веспасијан (владао од 69 до 79) рођен у Реати (7—79) био је познат као штељив човек. На самртничкој постељи замолио је свог благајника да му израчуна колико ће стајати његов погреб.

— Око десет милиона сестерција — рече благајник пошто је нешто дуже рачунао.

— Зар то не би могло бити јефтиније? — Како ћу ја то отплатити!

БОДЉИКАВО ПРАСЕ

Лисице, дивље мачке и вукови могу да постану жртве бодљикаве зверчице увек спремне на борбу изблиза као и из далена

Иако мање од добра, бодљикаво прасе има ублажавајуће оруђе и у стању је да смртно рани пуму. Мирне и доброћудне нарави, оно ступа у борбу натрашке. Међутим, и сам ударац штапом по носу који му је јако осетљив — у стању је да га убије. Његово научно име је „Erethizon dorsatum“ што отприлике значи „оштра леђа“. Овај животиња великих америчких шума на северу, око 40. упоредника, представља чудо природе.

Мали глодар, дуг око 75 см, од чега само реп има 15, тежак је између 7 и 12 килограма. Има веома јаке и оштре бодље на глави, леђима, и на репу. При кретању он звецка као тоболац пун стрела. Бодље су му шупље као мале цевчице, тако да се слабо приљубљују уз његово тело, а могу да опадну и при најмањем додиру. Оштре су као игле и чим уђу у мекано и влажно ткиво све се више заривају.

Особеност бодљикавог прасета састоји се у великом делом у овој његовој природ-

ној заштити. Зато нема потребе да буде обазрив и окретан. Живи мирно, никад се не жури, проводи по читав дан на неком дрвету ако му се његова кора свиђа. Ако му се догоди да падне у воду, плива као плута благодарећи бодљама које су пуне ваздуха, ако падне с дрвета, што му се понекад и догоди, пад му се ублажава као да има јастук.

Кад неки непријатељ поремети његов миран живот, он реагује увек на исти начин. Ако је у могућности, завуче главу под неки пањ да би заштитио свој поштовани нос. Или покрије нос ножицама и приљуби се уз земљу да би заштитио и свој стомак који нема бодљи, а накрестреш се толико да удвојучи свој обим и постане сличан великом клупчету које једино шиба кроз ваздух својим репом. Нападач се одмах повлачи пред оваквом опасношћу.

Међутим, ако пас, рис или човек ипак покушају да му се приближе, он ошине репом и његове оштре бодље се дубоко забадају у месо нападача. Довољан је само један његов ударац да би се повукао чак и медвед. Али ако се непријатељ не повуче бодљикаво прасе не престаје да напада. Извлачи се из заклона, пошто је нос подвукао дубље под стомак и иде полако натрашке, машући оштрим својим репом. Тако се повлачи до најповољнијег дрвета и ту се скрива као да се ништа није ни догодило.

Остале животиње га се углавном чувају, али ипак се у шуми могу наћи лешевил-

сица, вукова, дивљих мачака и медведа које је оно убило својим бодљама.

Бодљикаво прасе не може да „избаци“ своје бодље, али како оне нису чврсто срасле у његово тело он их случајно избацује при покрету свог репа. Изгубљене бодље му порасту за неколико месеци, а у међувремену нема чега да се плаши: довољно је и десетак оних које су остале да отерају лисицу, а са двадесет да поплаши дивљу мачку. Замислите какву несрећу тек прасе наноси са својих 30 хиљада бодљи колико их обично има.

Оно се храни искључиво ноћу и креће се што је мање могуће. Догађа се да проведе читаву зиму не излазећи

из круга једног хектара. Смешта се на најпогодније место, хранећи се кором од дрвећа које може да дохвати а да се не покрене.

Много воли со и због тога се прикрада ноћу до логора дрвосеча. Ако нађе слано месо, све ће га појести, али ни празан дрвени суд од масла неће поштедети јер је и дрво слано.

Двобој између бодљикавог прасета и америчког јазавца је нарочито интересантан, јер обе животиње инстинктивно знају за страшно оружје противника и оклевају да започну борбу. Бодљикаво прасе је стрљивије од јазавца, који обично први избаци неку гнусну течност, а бодљикаво прасе само ошине репом и —

борба је завршена. Бодљикавом прасету је потребно неколико дана да се ослободи непријатног мириса, али зато јазавац брзо угине.

У току својих 10 до 12 година мирног живота, бодљикаво прасе је у већини случајева победник. Али догађа се и да је оно жртва. Једна животиња из породице златних куна успева да га обори на леђа и да му незаштитени трбух распори зубима. Једно време су га ловци готово таманили јер то је скоро једина животиња коју човек може да убије без оружја: довољан је ударац штапићем по носу и ловац долази до тврдог и жилавог печења које има укус дивљачи али је врло хранљиво. Али сад је свуда заштићено законом.

Бодљикаво прасе се пари у октобру а млади долазе на свет у априлу углавном у гнезду у шупљини неког дрвета. Женка је дугачка свега 75 см а младунче 28 см, тако да је бодљикаво прасе дуже кад дође на свет од мрвог медведа. Рађа се већ са бодљама од 12 мм.

Бодљикаво прасе је врста сисара глодара, из породице хитрицида. Има их више врста. Једна живи у топлим пределима Старог света.

То је животиња доста снажно развијеног тела, густо космата; карактеристична је по својим дугим бодљама које су мало нагнуте према репу, а на леђима увек накрестрешене; њима она управља према својој вољи. Ноћна је животиња и живи усамљено, а храни се корењем и воћем. Углавном се креће полако по земљи и неспособна је да се пуже уз дрвеће. Бодље јој се обнављају појединачно. Овај глодар није нападач, али чини штете по баштама. О њему постоје разне басне. Једина европска врста је *Hystrix cristata* и налази се у Грчкој и Италији, Шпанији и Средњој Азији.

Међутим, бодљикаво прасе из Новог света, *Erethizon dorsatum*, живи углавном на дрвету и има шапе подешене за верање. Бодље су му краће но у његовог сродника из Старог света.

Слику бодљикавог прасета виђамо као украс на орманима и новцу, нарочито на оном Луја XII, као знак храбрости, јер се та животиња брани својим бодљама ударајући друге животиње.

Девиза „cominus et eminus“, која обично прати слику ове животиње на новцу означава да је она увек спремна на борбу изблиза као и из даљине.

Шкотске
ирише

Нека га

Један Шкотлањанин шетајући се по шуми удаљи се прилично од куће својих пријатеља код којих је проводио викенд. Одједном примети да је пао мрак и да се изгубио. Покушавајући да пронађе прави пут сrete најзад једног старог сељака.

— Верујем да сам се изгубио... — поче он.

— А ако бисте били пронађени да ли бих ја добио неку награду?

— Не, због чега? — зачуди се шкрти Шкотлањанин.

— Е, у том случају остани-те изгубљени! — рече сељак и оде.

Ко каже да је циција

Отишао Шкотлањанин у посластичарницу да попије чај. Али како му је остала још једна коцка шећера он је пружи келнеру уместо напојнице и рече:

— Ево, пријатељу, узмите ову коцку за ваш чај!

Рачуница је помогла

Јамбо, младунче гориле, угледао је свет у зоолошком врту у Базелу. Долазак на свет ових човеколиких мајмуна у условима „заробљеништва“ веома је редак. Због тога су малог Јамба зоолози окружили станом пажњом и бригом желећи да на тај на-

чин сазнају што више о првим данима једног гориле. Међутим, они никако нису успевали да измере младунче. У почетку његова мама Ахила није га лавала из руку, а када су је касније приволили да га повери људима, живахно младунче побегло би чим га спусте на пагу. Најзад је нађено решење: најпре су измерили маму са сином у на ручју, затим саму маму и на крају извршили једноставну рачунску радњу одузимања. Резултати: Ахила има 72 килограма, а Јамбо — 11.

246 жртава од града

Једна група од 15 фармера радила је на пољу у држави Тексас 13. маја 1930. године. Изненада је почео да пада град чија су зрна имала око 7 см у пречнику. Фармери су пожурили да се склопе у кућу али како је град падао брзином од око 200 км на сат били су просто претучени и попадали мртви. Од тог времена фармери додижу на својим пољима разна склопишта где могу да се заштите за време велике кише или града.

Али највећи број жртава, у Сједињеним Државама, од града забележен је 30. априла 1888. године када су зрна од 10 см у пречнику убила за неколико минута 246 особа такође незаштитених, на пољима.

Са свих страна:

НОВОСТИ

ПРОТИВ КЛИЗАЊА

У Француској је недавно начињена једна полутечност која као лепак лако пријања уз површину било да је она од метала, дрвета или камена и спречава клизање. Једино је потребно површину која се премазује претходно очистити од масноће и исушити је.

Једним килограмом те течности може да се премаже 1,5 кв. м. површине слојем дебелим од 1,5 до 2 мм.

АУТОМАТСКИ ОБАВЕШТАВАЧ

Јапанци више неће морати да стоје у реду пред шалтерима да би резервисали места у возу. Аутоматски апарати постављени на главним токијским станицама помоћи ће да се за неколико секунди сазна да ли има места у возу. Да би издао карте ако је добио обавештење о броју слободних места службеник само притисне једно дугме и сваком путнику се изда тражена карта.

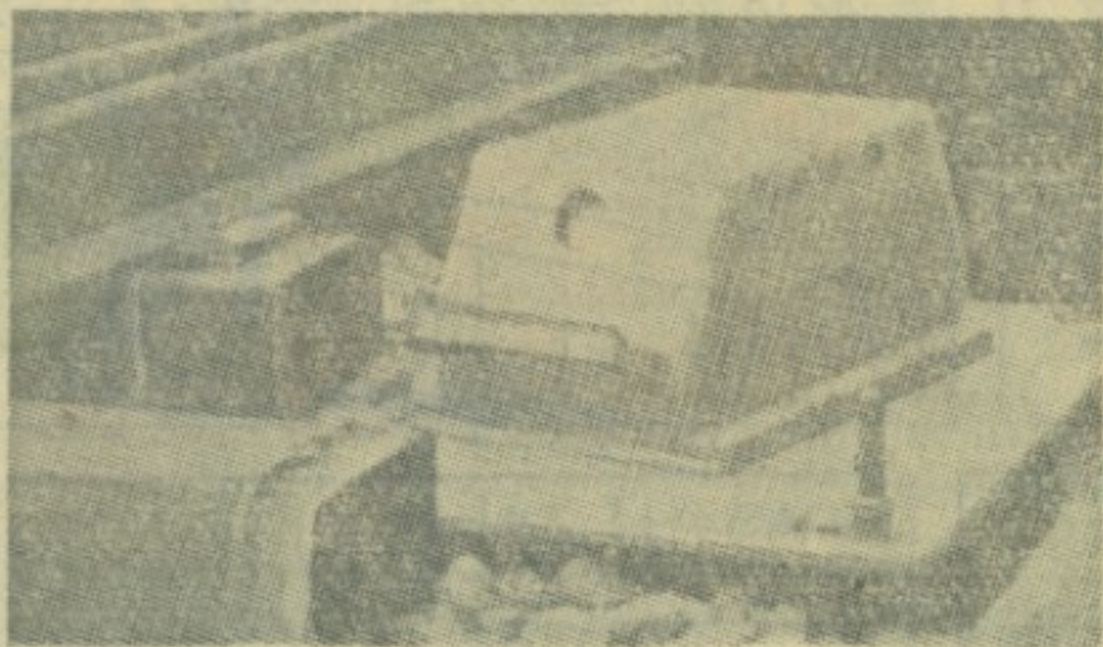
НАЈВЕЋИ АКВАРИЈУМ

У Токију се зида зграда-акваријум — са четири спрата на површини од 4.000 кв. м. У њој ће бити смештене рибе и рептили — највећи досад сакупљени број — које ће до њихових нових пребивалишта довозити специјалним лифтовима.

ИСТОРИЈА НА ОГРАДИ

Пошто ограде и тарабе обично служе за лепљење разних огласа и Колумбијска радио-мрежа у Њујорку је своју ограду подигнула око зграде која се тек подиже, сву обложила панонима. На њима су фотографије главних историјских догађаја од 1927. године када је ова мрежа основана.

Сваки заинтересовани или просто радознао пролазник може одмах телефоном који се налази у дну панона да пита и добије одговор на о којој слици. Изгледа да се засада телефоном најрадије забављају деца.

„ЕЛЕКТРОНСКИ ЛОВАЦ“

И железница има својих тешкоћа као и остала саобраћајна средства. Између осталих: осовине које се налазе у сваком вагону, обезбеђене у кутијама са мазином, да би се избегло сувишно загревање — зајду приличне незгоде. Због тога су стручњаци у Француској недавно израдили специјалне аутоматске апарате на електронској бази. Ови апарати правоугаоног облика постављају се уз шине на сваких 30 до 50 километара и аутоматски проверавају при проласку сваког воза колико су осовине загрејане. О томе обавештавају најближу железничку станицу. На овај начин се постиже уштеда у времену и већа безбедност путника, јер услед прегрејаних осовина може доћи до њиховог пуцања а онда и до катастрофе.

ЛЕДЕНА ВОДА

Досад смо у купатилима и кухињама имали хладну и топлу воду. Међутим, сад се уводи и ледена. У Паризу је недавно у једној новој згради у сваком купатилу монтирана и грејна слабина из које ће цурити ледена вода. Не зна се још само којом ће се бојом означити на слици пошто су плава и црвена досад обележавале хладну и топлу воду.

БЕЗ МУКЕ — ГОТОВО

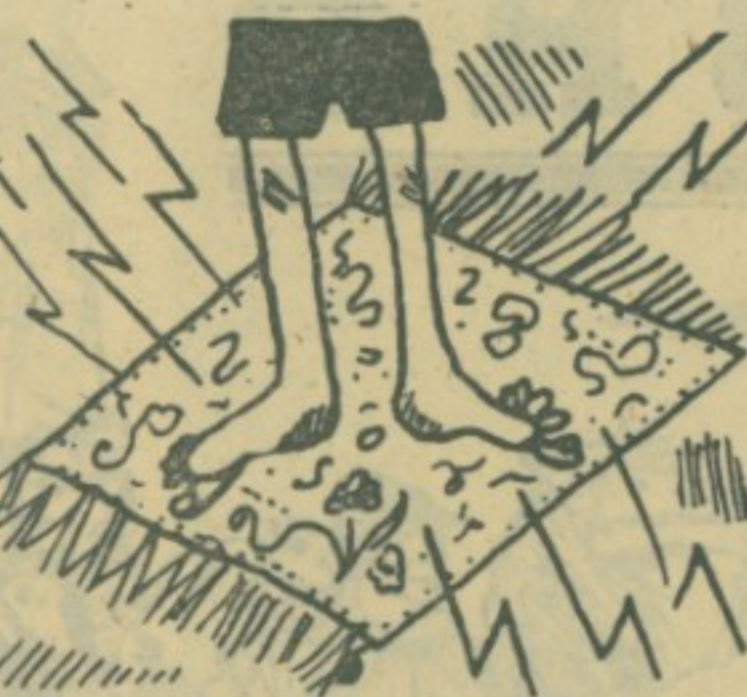
Проналазачи се стално труде да олакшају домаћинама кућне послове. Једна америчка фабрика направила је електрични штедњак чија се рерна аутоматски чисти. Кад се заврши са кувањем, врата се херметички затварају и притисне на дугме на коме пише „чишћење“. Специјалан систем за чишћење повећава температуру у рерни, претварајући је тако у неку врсту аутоклава.

За мање од два часа рерна је чиста а оно мало пепела што остане лако се избаци.

ЧАЈЛОН

ХАПРОН

ВИНОЛ

ТЕРГАЛ

НАЈЛОНСКИ ВЕК

ОРЛОН

Ах, што вам је леп џемпер! Од чега је? Од грилона? А мој је од перлона. А ја толико желим један баш од грилона...! (Дијалог из живота)

Синтетичних влакана има много врста. Много је и земаља које их производе. Као резултат тога и имена је не само много, већ читава гушта и тма. Међутим, синтетична влакна се по свом хемијском пореклу деле углавном на пет група.

Полчамидна влакна. Ова група влакана је најмногобројнија и најзначајнија. Заправо, од њих и почиње историја синтетичних влакана и тканина. У хемијској реторти се 1937. први пут образовао бели талог чије је име постало један од симбола нашег века. Најлон... Прво на шта при помену овог имена помислимо јесу чарапе. То је разумљиво: најлонске чарапе биле су прве ласте синтетике. Поред чарапа, од најлона се израђује рубље, мушке кошуље, рукавице, рибарске мреже, ујад. Тајна успеха: најлонске нити отпорне су према трењу, исте вању и савијању, не труде и не нагриза их морска вода. Израђују се од адипинске киселине и хексаметилендиаминна. У Совјетском Савезу ово влакно назива се анид, у Чехословачкој новодир, у Сједињеним Америчким Државама — најлон, који је већ преживео зенит своје славе. Као што често бива, њега потпуно истискује његов млађи и перспективнији сродник — поликапролактан. По хемијској грађи они су слични, а слични су и по својствима само што овај млађи сродник има читав низ технолошких и економских преимућстава.

Утицајна сфера капролактана је готово иста као и најлона. У свакој од земаља у којој се производи величају га под разним именима. У Совјетском Савезу називају га капрон, у Источној Немачкој — дедерон, у Западној Немачкој — перлон, у Румунији —

релон, у Италији — лилион, у Чехословачкој — силон, у Пољској — стилон, у Јапану — грилон.

Полиестарска влакна

Починмо с називом. Хемијски назив овог влакна гласи: полиетилтерефталат. Трговачки називи: у Сједињеним Америчким Државама — дакрон, у Совјетском Савезу — лавсан, у Енглеској — терилон, у Источној Немачкој — ланон, у Француској — тергал. Основно својство овог влакна: способност да одлично сачува облик и да не мењ чврстину кад је поквашено. Овим се и објашњава тајна његовог победоносног продирања у текстилну индустрију. С додатком полиестарског влакна израђују се тканине које се не гужвају и које одлично „држе“ фалте. За панталоне и за пласиране сукње то су незаменљиве особине. Лавсан, дакрон или терилон — није битно како га називамо — има још једну драгоцену особину која, можда, и није толико важна за такозвану широку потрошњу, али је не заменива у техници: влакно је отпорно на киселине и алкалије; добија се од етиленгликола и терефталне киселине.

Полиакрилонитрилска влакна

Ово дугачко и за изговор тешко име свакако не може да дирне срце читалаца. У ствари то влакно нам је добро познато. У Немачкој га зову — дралон, у Совјетском Савезу — нитрол, у Америци — орлон, а у Енглеској — куртел. По спољашњем изгледу и могућностима употребе ова влакна подсећају на вуну и употребљавају се као њена замена. Од орлона се праве џемпери и плетене блузе, израђују се тканине за капуте. Најзад, ово влакно је „ударило“ и на крзна: вештачки астраган. Од њега се, даље, израђују разна воштана платна, мека амбалажа, материјали за шаторе и слично! Влакно се добија полимеризацијом акрилонитрила.

Поливинилхлоридна влакна

Њихово име с дубоким поштовањем изговарају они који болују од реуматизма и ко стобоље. И мада у Совјетском Савезу говоре о хлорину, у Француској о термовилу, у Источној Немачкој о еластону — реч је увек о једном истом: о особини поливинилхлоридног влакна да се на електричне при трењу о кожу. Због тога рубље рабено од њега има лековито дејство. Са много симпатија односе се према хлорину и сами хемичари: од њега се израђује изванредни филтер. Влакно се израђује од винилхлорида — веома јевтине сировине.

Влакно на бази поливинил алкохола

Ово ново влакно, познато у Јапану под именом куралон,

ПЛУТОН У ЦИРКУСУ

ДВЕ ПОЗНАТЕ ЛИЧНОСТИ ОДЛУЧИЛЕ СУ ДА ЈЕ ВРЕМЕ ДА СЕ УМЕСАЈУ У ДОГАЂАЈЕ.

Позоришне представе на десет језика

Љубитељи позоришта, махом туристи на пролазу кроз Лондон, могу убудуће присуствовати у Вестминстер театру представи једног енглеског комада и слушати га на свом матерњем језику. За сада се комад „Кроз баштенски зид“ од Питер Хоуара — преводи симултано на француски, немачки, арапски, шпански и италијански. Преводјење на ове језике врше глумци који сарађују на иностраним емисијама.

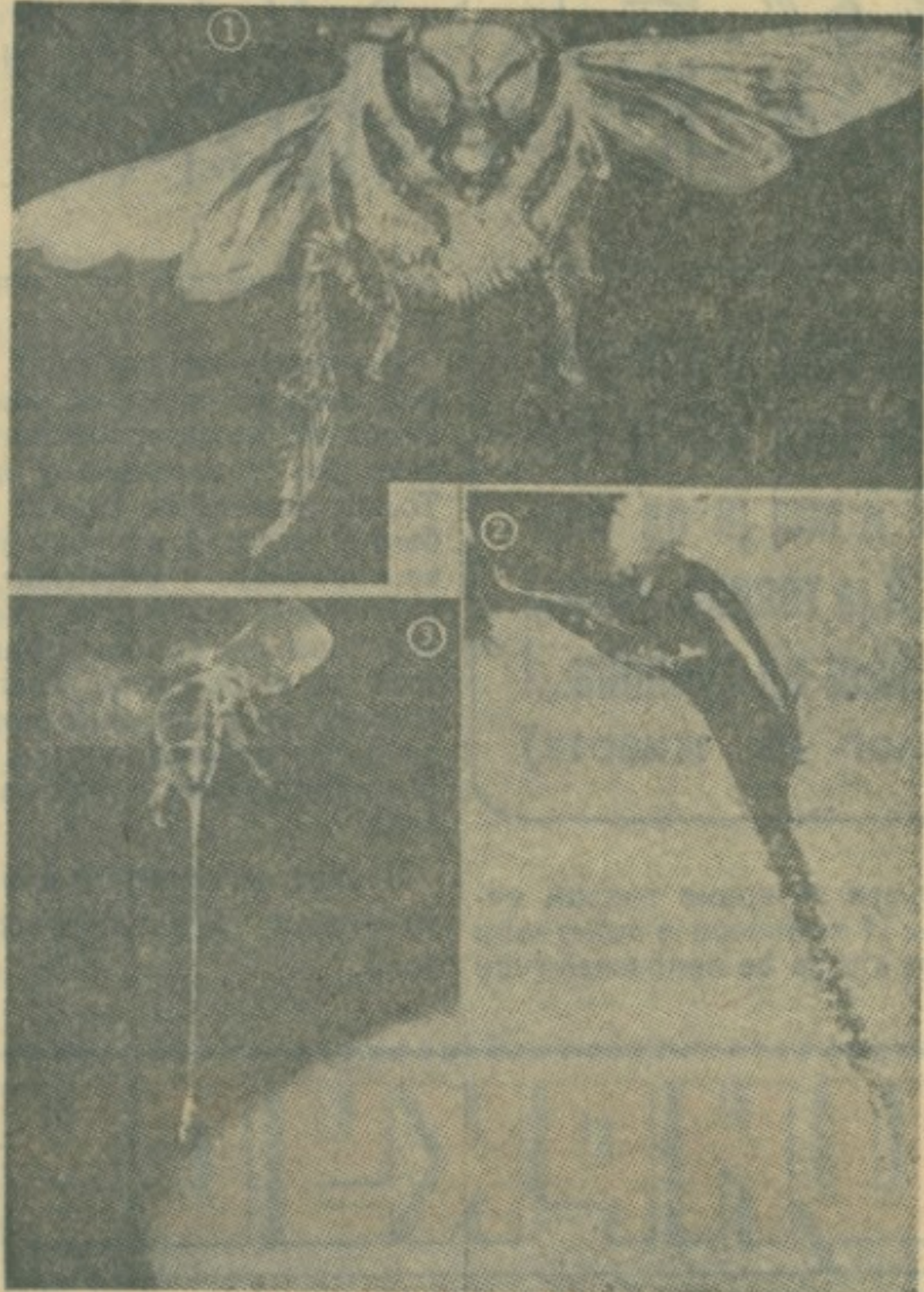
Сваки посетилац на свом месту има пријемник са транзистором и слушалицом која му омогућава да прати комад на ком језику жели. Преводиоци су смештени у ложама, изолованим од сваког звука (инсоноризованим) иза гледалишта. Они слушају комад на енглеском и читају у предајник превод постепено како се радња у комаду развија.

Поред поменутих пет језика, на захтев страних посетилаца, превод се може вршити и на холандски, фински, јапански, норвешки и португалски језик.

ОХ!

Ове три драматичне фотографије приказују нам шта се тачно догађа када неког убоде пчела.

Снимци су дело америчког зоолога Хералда Дерита и објављени су у његовој књизи „Једна пчела је род бена“.

1. ПЧЕЛА КОЈА ЧУВА КОШНИЦУ УГЛЕДАЛА ЈЕ ЗООЛОГА И СМЕСТА ЈЕ КРЕНУЛА У НАПАД НЕ ПРЕЗЛУЈУИ ОД ТОЛИКО ОГРОМНОГ НЕПРИЈАТЕЉА. 2. ПЧЕЛА ЈЕ ЗАРИЛА СВОЈУ ЖАКУУ ПОД КОЖУ НА ЊЕГОВОМ ПРСТУ. 3. ОДЛЕГУЋИ, ПЧЕЛА ОСТАВЉА У ПРСТУ СВОЈУ ЖАКУУ И КЕСИЦУ СА ОТРОВОМ. БЕЗ ЊИХ ОНА НЕЋЕ ЈОШ ДУГО ЖИВЕТИ.

Циновска сијалица

Ова циновска сијалица од 50 киловата може да гори помоћу обичне струје каква се употребљава у домаћинствима. Сијалицу је израдила једна елек-

трична компанија у Токију и она даје толико светлости да се на 600 метара далеко од ње могу читати новине. Са рефлектором ова сијалица је 47.000 пута „светлија“ од обичне.

РОБНЕ КУЋЕ

Средином деветнаестог века појавио се у Европи нов тип трговине на мало: продаја под једним кровом многих артикала за масовну потрошњу, по нешто нижој цени него у специјалним трговинама. Поред осталих преимуштава робне куће су имале и то што су бесплатно слале купљену робу у стан, нарочито кад је пазар већи.

Париж је био први у оснивању робних кућа. „Бон марше“ је основана 1838. године а друге 15—20 година касније али су и сада најпознатије: Галерија Лафает, Претан и друге.

Прва робна кућа, „Универзал“, отворена је у Лондону 1860. године а после је основано доста других.

Много раније појавиле су се робне куће у Сједињеним Државама: прва у Востону

1851. године а данас их има 53. Чикаго их има највише, 83, и прави највећи обрт — преко милијарду долара. На друго место долази Њујорк са 77 робних кућа и готово истин обртом.

У Немачкој су овакве куће основане тек крајем деветнаестог века. Прва се појавила у Франкфурту на Мајни, затим у Минхену и Берлину, где су најпознатије Вертхајм и робна кућа у Западном Берлину.

Код нас је Загреб отворио прву робну кућу по угледу на Беч још пре првог светског рата. У Београду се први тип робне куће појавио на углу Масарикове и Првог маја улице: официрска задруга, која је имала разне врсте робе, а радила је до 1941. године. Сада је у тој згради робна кућа „Црвена звезда“.

БРВНО

Из хрватских крајева у унутрашњости, некад, у давна времена, није се лако стизало до Приморја. У ствари, тада и није било путева и друмова у данашњем смислу. То су биле пре стазе којима су једино могли да пролазе у караванима натоварени коњи и мазге, а путници су јахали или ишли пешице.

На путу до мора, из средњовековног Загреба је требало прећи високе планине и не проходне шуме. У планини Гвозд, у манастиру калуђера Павлина, било је одмаралиште путника и трговаца. Поред манастира била је црквица — капела Св. Николе. За време Турака и манастир је опустео, а срушена је и капела по којој је народ почео да назива планинско седло па и читаву планину а поред ње и остале планине — именован „Капела“. Временом су тако створена два назива: Велика и Мала Капела, а име Гвозд, у којој се последњи хрватски независни владар супротставило мађарским завојевачима — са свим је потиснуто и заборављено.

Још у средњем веку постојао је пут који је из личног места Светог Рока водио преко Велебита у Обровац, и затим даље у Задар. Цеста је „утрта“ за време краља Сигисмунда, крајем 14. века, и по његовој жени Барбари Цељској, у народу врло непопуларној, названа је „цеста црне краљице“. Путници су не радо њоме пролазили. Уска и стрма водила је кроз мрачне

шуме и „нигде на њој није било склоништа, а одасвуд су вребале опасности.“

— Сине, — рекао је задарски кнез 1401. године једном младићу који је као гласник имао да понесе поруку на угарски двор у Будиму — ако срећно преједзиш ову безмерну вилинску планину (Велебит) и стигнеш у мирне пределе иза ње, сматрај да ти двор пресветлога краља више није далеко.

Међутим, тај млади Јунак је требало да преједзи још много стотина миља да би стигао у Будим.

На путу до мора путници и трговци морали су да савладају високе планине и густе шуме, а само у три правца водили су их путеви: у Задар, Сењ и Карлобаг. Много су приступачнији били путеви који су преко словеначких земаља водили у Трст и даље у Венецију. Загреб се у средњем веку снабдевао венецијанским производима преко „сло веначких путева“, којима су стизали и поморанце и лимунови, и грчко суво грождје, племенита вина, свила и богате тканине, сјајно оружје и — „бог да прости, лекови и све што је човеку потребно да сачува здравље“.

После ослобођења Лике од Турака, аустријске власти су убрзо започеле са грађењем путева кроз врлетне пределе Лике према приморским градовима. Сењу, Карлобагу и Ријеци, који су у 18. веку проглашени слободним лукама.

ПРЕКО ПЛАНИНЕ

Једна од најстаријих је тако звана „Каролинска цеста“ изграђена у првим деценијама 18. века која је водила из Госпића преко Велебита (Оштра рија) у Карлобаг. Уз њу се једва успињали коњи и мазге, а кириџије су „цепали оно мало хаљина што су их на себи имали.“ Народ их је због тога назвао „трбуходерон“. Та је цеста неколико пута поправљана док није добила „серпентине“, којима су лакше прелажени планински клаци и врхови.

По налогу цара Јосифа II 1776. године је од Сења преко Бриња и планине Капеле до Карловца изграђена „Јозефинска цеста.“ Промет на њој који троласали су војници као у време старих Римљана. У ствари, цеста је била готово десет година у „опасном стању“ и за саобраћај на њој важили су најстрожи војнички прописи. На њу је настављен крак „Далматинске цесте“ која је ишла кроз Лику па преко велебитског кланца Алана у Далмацију.

Грађење ових путева кроз врлетне и камените личке пределе у народу је остало у врло рђавом сећању. На њима се „работало“ под строго војничком дисциплином, гинуло под каменим усовима и месецима гладовало.

— Ајме, — кукале су мајке и жене — изгубисмо наше људе на проклетим царевим друмовима!

Дуж градилишта подизана су вешала за „сваког ко напу

сти посао или буни друге да се за њим поведу.“ Црни гаврани грактали су на тим путевима што су их цареви градили; нигде им није било милије станиште већ овде где сваког дана могу да наиђу на за себе повољну храну. А планински сури орлови, лешинари на дигравају се с њима — забележио је један италијански путописац.

Цесте кроз Лику грађене су под најкрућом војном дисциплином, каква је владала и читавом војном границом којој је припадала и Лика.

Крајем 18. века саграђена је и чувена „Лујзинска цеста“ од Карловца до Ријеке. Сматрана је ремек-делом ове врсте градитељства, једном од најлепших и најбољих у Европи.

По трасама ових путева ка сеније су грађени нови, уз многе исправке, па су постали мање и стрми и погоднији. Њихови трагови још се и данас примећују поред модерних асфалтираних друмова. Стару „Каролинску цесту“ народ је назвао „брвно преко планине“ (Велебита) и она је то до некле и била, јер се исправљени нису користиле него се стрмина само „пробродила.“

Све ове цесте које су повезивале унутрашњост хрватских крајева с морем — почињале су од Карловца, где су престајали водени трговачки путеви Савом и Купом. Карловац је био у 18. веку велико речно пристаниште и средиште житарске трговине на панонских и посавских областима. У Карловцу су пристајале лађе из немачких и мађарских земаља; из влашких и бугарских, из Србије и Босне. Ту се вршио претовар робе, а одатле су каравани одлазили за градове на Јадранском мору, у Венецију и даље на запад. Из Карловца је опет роба са запада лађама превожена све до Беча, али понекад и људском и коњском запрегом, па су поред обала на стајале нове стазе назване „копитнице.“

Цесте кроз Лику, а потом и кроз Горски Котар представљале су главну везу богате Панонске низије с морем — све док није успостављен први железнички саобраћај.

НОВОГОДИШЊА

ИСТИНИТА ПРИЧА О ГАВРАНУ И ЛИСИЦИ

ДВА ГАВРАНА У ВЛИСТАВОМ ЦРНОМ ПЕРЈУ МОТРЕ СА ВИСОКИХ ИСПРЕПЛЕТАНИХ ГРАНА НА СВЕ СТРАНЕ НЕ ВИДИ УГЛЕДАЛИ КАКАВ ПЛЕН.

ЛИСИЦА СЕ НЕЧУЈНО ПРИШУЊАЛА И ПОДИГЛА ОЧИ. ВЛЕШТАВО ПРОЛЕЋНО СУНЦЕ ЗАСЕНИЛО ЈОЈ ЈЕ ВИД АЛИ ЈОЈ НИЈЕ ПОМУТИЛО РАЗУМ. ВРЗО ЈЕ СКОВАЛА СВОЈ ЛУКАВИ ПЛАН.

Од Езопа до Лафонтена и Крылова, сви баснописци причају о лукавству лисице и преварама којима се она служи да би дошла до плена. Нарочито је чувена Лафонтенова басна о лисици, гаврану и сиру. Једна екипа из Института Павлов у Москви хтела је да докаже како лукавство легендарне тета-лије није плод

епистељске маште већ стварност. Чланови екипе су вато са камером стрпљиво пратили једну лисицу која је у селима на обронцима густе кавкаске шуме била добро позната по алу. Многе сељаке она је насмарила. Ево шта је камера снимила:

ИСПРУЖИЛА СЕ КОЛИКО ЈЕ ДУГА ПО ЗЕМЉИ И ПОТПУНО НЕПОКРЕТНА ПРЕТВАРАЛА СЕ ДА ЈЕ МРТВА. ЧАК ЈЕ ЗАБАВИЛА ГЛАВУ УНАТРАГ И ОТВОРИЛА МАЛО УСТА, ЛИСИЦЕ СЕ ЧЕСТО СЛУЖЕ ОВАКВИМ ТРИКОМ И У СТАЉУ СУ ДА И ПО ПОЛА САТА ЛЕЖЕ НЕПОМИЧНЕ.

„ЕВО ЛАКОГ ПЛЕНА ЗА МЕНЕ!“ — ПОМИСЛИО ЈЕ ЛАКОВЕРНИ ГАВРАН И УСТРЕМИО СЕ НА ЛИСИЧИН „ЛЕШ“. ОНА СЕ ЧАК НИЈЕ ОДМАХ ТРГЛА, ДОЗВОЛИЛА МУ ЈЕ И ДА ЗАРИЈЕ КАНЦЕ У ЊЕНО ТЕЛО.

ЛИСИЦА СЕ ОДЈЕДНОМ ГОТОВО У МЕСТУ ОКРЕНУЛА, ОДВАЦИЛА ГАВРАНА СА СЕБЕ И УСТРЕМИЛА СЕ НА ЊЕГА.

САСВИМ ЗВУЊЕН ГАВРАН СЕ НИЈЕ СНАШАО НИ ПОКУШАО ДА СЕ СПАСЕ БЕКСТВОМ А ЛИСИЦА ГА ЈЕ ВЕЋ ШЧЕПАЛА У СВОЈЕ ОШТРЕ ЧЕЉУСТИ.

ЗАТИМ ЈЕ ГАВРАНА ХИТРИМ СКОКОВИМА ОДНЕЛА ДО СВОЈЕ ОБЛИЖЊЕ ЈАЗВИНЕ ГДЕ ЈЕ СА СВОЈИМ ЛИСИЧИЦИМА ПОЈЕЛА ДОВАР ВАЛОГА.

ТИГАР У НЕСВЕСТИ

СОВЈЕТСКА НОВИНАРКА В. КУДРИНА ПРОМЕНИЛА ЈЕ ЗА ИЗВЕСНО ВРЕМЕ ПРОФЕСИЈУ: ПОСТАЛА ЈЕ САРАДНИК ЗООЦЕНТРА, ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОЈА СЕ БАВИ ЛОВОМ, ПРЕВОЗОМ, ПРОДАЈОМ И КУПОВИНОМ ЖИВОТИЊА. НОВА И СТАРА ДУЖНОСТ СЛИЛЕ СУ СЕ У ЈЕДНУ: СПРОВОДЕТИ ЖИВОТИЊЕ НА ЊИХОВИМ ПУТОВАЊИМА ПРИКУПЉАЛА ЈЕ МАТЕРИЈАЛ ЗА БУДУЋЕ РЕПОРТАЖЕ

О авионским путницима на „високим“ линијама води се велика брига: време се само мало погрша и — лет се отказује. А такви теретњаци као што је наш транспортер лете ниско и готово по сваком времену.

Испод нас — Аралско море. Изнад нас — густе облаци. Летимо тако ниско да таласи само што не лижу трбух авиона. Љуљамо се страховито. То би се још могло поднети. И наше животиње — четири мајмуна, четири пеликана, видра, јато разноразних дивљих патака и чапља и један тигар — понашају се прилично добро. Али други тигар је добио морску болест, а На-

таша (риђокоса девојка, ванредна студенткиња зоологије) и ја не знамо шта да предузмемо...

Међутим, тигру је све горе. Његова велика глава беспомоћно лежи на поду кавеза и при сваком удару ветра котрља се с једне стране на другу. Огромна животиња штуца и тихо стење као болесно маче. Шта да радимо?

У прозорима је нешто блеснуло. Муња. Заглушно је треснуо гром.

— Слетјемо, девојке, — каже нам један од пилота провиривши из пилотске кабине. — Непогода.

— Тигру је рђаво! — појали се Наташа.

— Тигру?

Слетјемо. Крај авиона нашао се мали аутомобил са црвеним крстом, — „брза помоћ“. У кавезу болесног тигра „конзилијум“: лекар, медицинска сестра, пилоти, Наташа и ја... А био нам је потребан ветеринар јер нико од нас никад није лечио тигрове.

— Како би било да му дамо амонијака? — предлаже најзад лекар. — То помаже...

То би било добро. Али, како да му га дамо? Да му ставимо флашицу под нос? Назад се одлучујемо. Командири вате натопљен амонијаком ве зујемо за дугачку гвоздену шипку и гурамо тигру у кавез.

— Тиха! А-пниха!

Као да нас је ветар одувао. Какво кијање!

— Тиха — тиха-тиха!

Ала се наш тигар раскијао! Животињи је очигледно лакше. Види, чак шапом замажује. Други тигар се приближио углу кавеза и пажљиво нас прати погледом.

Ево сад нове бригае: како напојити пеликане? Наши покушаји изгледају баш као у

басни о лисици и руди. Пред кавезом стоји ведро, али птице само мешају воду својим широким и дугачким кљуновима. Да би прогутао гуљај воде, пеликан мора да забаци главу, а сандук му смета. Нашли смо излаз: Наташа им отвара кљун, а ја уливам воду из полалитарске тегле. Тако смо их напојили.

Назад опет узлетимо. Поново се љуљамо. Лежим на поду авиона. Тако се љуљање лакше подноси. И звери, као да то знају, такође леже.

Опет се снажидно наш тигар. Али, сада се нас две не бринемо толико. Имамо готово пуну чашу амонијака — до Москве доста!

ДОСЕЉИВА „БЕБА“

Млади бели китови у акваријуму Кони Ајленда код Њу Јорка представљају сензацију. Нарочито један између њих, беба-Јонас, стекао је многобројне обожаватеље јер редовно покушава да као додатак измољака неколико ри-

ба. У најновије време измислио је нови трик: да би од свога чувара Мајкла Томпсона, који је иначе одушевљени спортски ронилац — изморио рибу опомиње га ударцем у главу.

ПРИЧА WALT DISNEY'S

каџешанова кћи

ПО НОВЕЛИ
А.С. ПУШКИНА

ПРОШЛО ЈЕ ЈОШ НЕКОЛИКО МЕСЕЦИ. ПУГАЧЕВ
ЈЕ И ДАЉЕ СЕЈАО НОВЕ НЕВОЉЕ ОСТАВЉАЈУКИ
ИЗА СЕБЕ РУШЕВИНЕ И ГЛАД...

У БОРБИ ПРОТИВ
ЊЕГА УЧЕСТВОВАО
ЈЕ АКТИВНО ПЕТАР СА
ХУСАРИМА ЈЕДНОГ
ДАНА, НАЈЗАД, СТИГ-
ЛА ЈЕ ВЕСТ ДА СУ ПУГА-
ЧЕВА, КОГА ЈЕ ОПКОЛИ-
ЛА ВОЈСКА, ПРЕДАЛИ
ЊЕГОВИ СОПСТВЕНИ
ЉУДИ.

АЛИ, У ИС-
ТО ВРЕМЕ
СТИГЛА ЈЕ
ЈОШ ЈЕДНА
ВЕСТ.

ЖАО МИ ЈЕ, ПЕТРЕ АН-
ДРЕЈИКУ, АЛИ СТИГАО ЈЕ
НАРЕЂЕЊЕ ДА ТЕ ПРИТВО-
РИМ И ПОД СТРАЖОМ ТЕ
ПОШАЉЕМ У КАЗАН... ТРЕ-
БА ДА ОДГОВАРАШ ПРЕД
КОМИСИЈОМ ЗБОГ ТВО-
ЈИХ ВЕЗА С ПУГАЧЕВОМ!

ИСТОГА ДАНА
ПЕТАР ЈЕ ПОД
СТРАЖОМ КРЕ-
НУО У КАЗАН.

ДО ВИЂЕЊА, ПУ-
КОВНИЦЕ! ДА КУ СЕ
ОПРАВДАТИ..

У КАЗАНУ
ЈЕ МЛАДИ О-
ФИЦИР БИО
ОПТУЖЕН ЗА
ИЗДАЈУ. ПРЕ-
БАЦИВАЛИ СУ
МУ ПРИЈА-
ТЕЉСКЕ ВЕ-
ЗЕ СА ОДМЕТ-
НИКОМ. МНО-
ГИ СВЕДОЦИ
ПОТВРДИЛИ
ОУДА СЕ ОН
СЛОБОДНО
КРЕТАО МЕ-
ЂУ ПОБУЊЕ-
НИЦИМА.
ГЛАВНИ СВЕ-
ДОК ПРОТИВ
ЊЕГА БИО
ЈЕ
ШВАБРИН
КОЈИ СЕ
ОПОРАВИО
ОД РАНА.

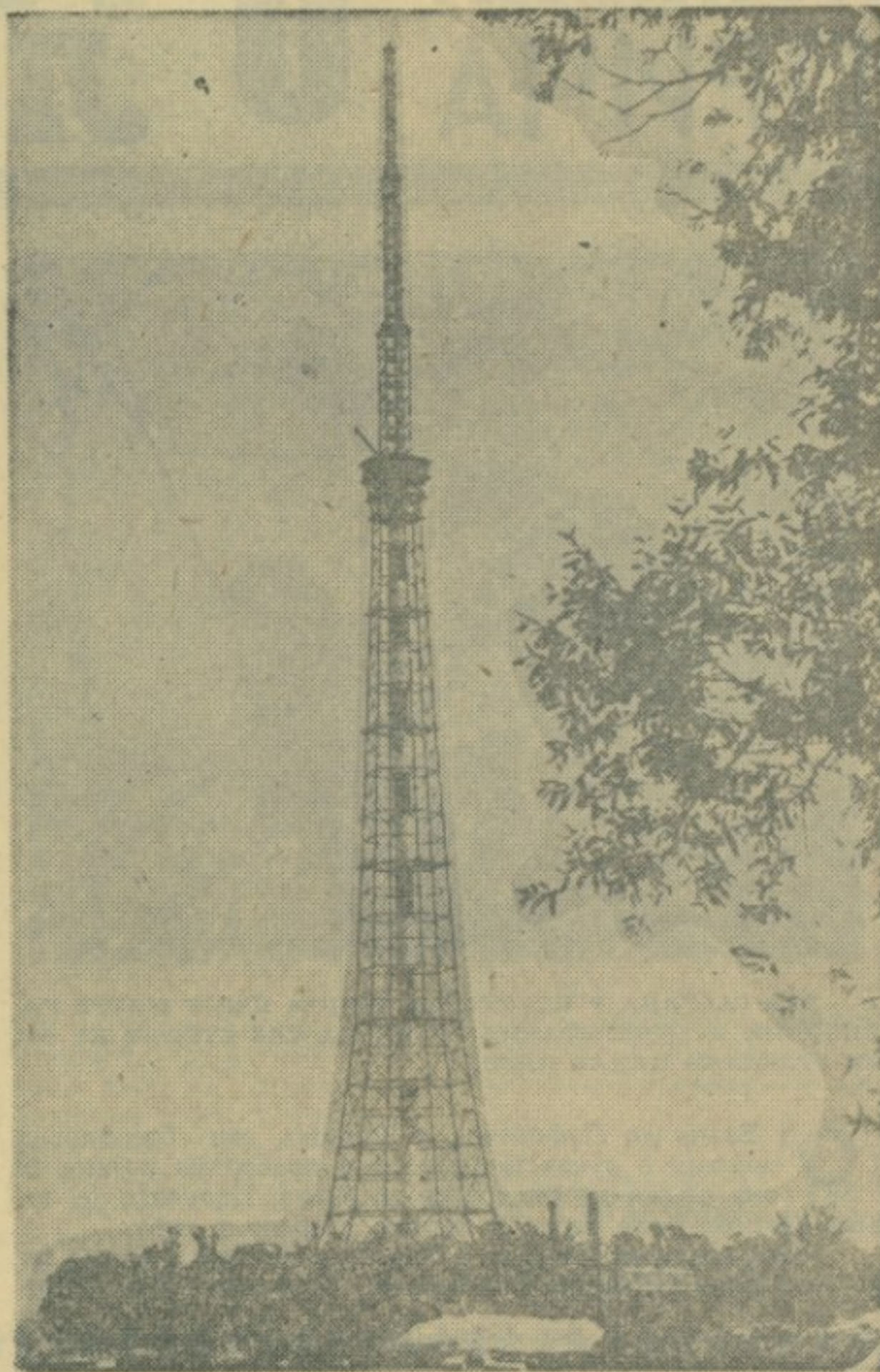

У СИМБИРСКУ ЈЕ
ЗАВЛАДАЛО ЗАПРЕ-
ПАШЊЕЊЕ...

...КАДА СУ
СЪУЛИ ДА ЈЕ ПЕТАР АНДРЕЈИК
ОСУЂЕН КАО УЧЕСНИК У ПУГА-
ЧЕВЉЕВОЈ ПОБУНИ И ДА ЈЕ О-
СУЂЕН НА ПРОГОНСТВО У СИБИР.

»ПАРИСКА БАКА«...

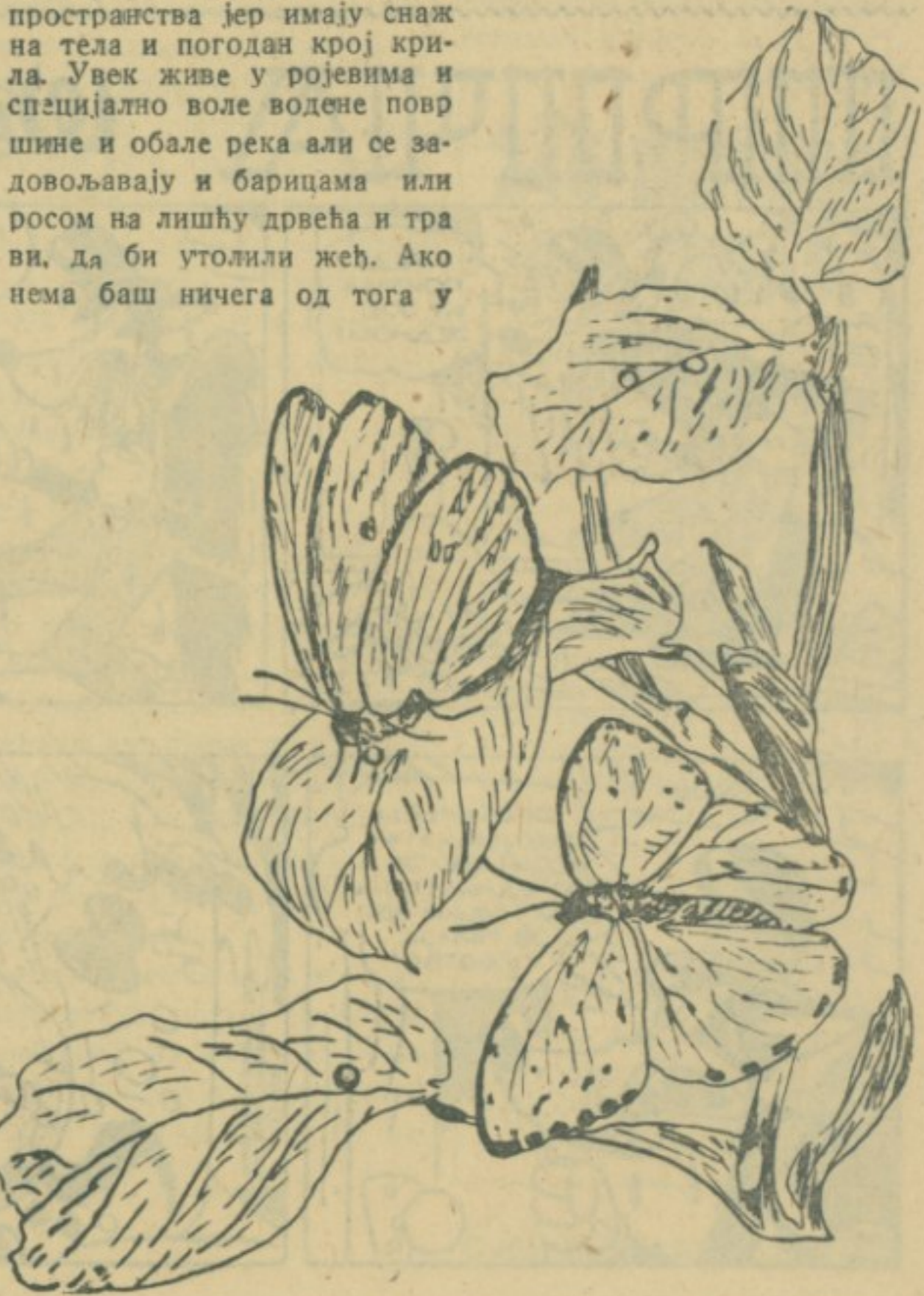
...и њена унука од шећера

„Париска бака“, Ајфелова кула, ускоро ће прославити 75-огодишњицу. Њен конструктор Густав Ајфел ни сањао није да ће она послужити као узор за прављење телевизијских кула.

Тако данас већ постоје куле које су је престижне по висини. Поред куле у Токију, и Лењинград има своју чија је телевизијска антена прешла 361 метар, употпуњена елементима у облику цеви. Ова конструкција је девет пута лакша од Ајфелове куле. Најмодернији електронски апарати омогућавају да се емитују два телевизијска програма у црно-белом и један у боји. Са те висине антена емитује програм 150 километара околу.

ЛЕПТИР-ВОДОПИЈА

Тропско-америчка врста лептирова *Phoebis philea* нарочито радо лети по простору од Тексаса и Флориде на северу до јужног дела Бразила и Парагваја. Уједињују се у велике ројеве и хиљаде лептирова прелећу широка просторства јер имају снагу на тела и погодан крој крила. Увек живе у ројевима и специјално воле водене површине и обале река али се задовољавају и барицама или росом на лишћу дрвећа и трави, да би утолили жеђ. Ако нема баш ничега од тога у близини они су у стању да јуре и за ознојеним човеком да би усисали, ако успеју, бар капљице зноја.

ИНТЕРОРФЛЕКСОМЕТАР

професор Ханделман. Према његовој идеји лењинградски радио-аматер Верхало, директор психолошке лабораторије Државног интитута за физичку културу, конструисао је апарат који је назвао интерорфлексометар. Апарат брзо и веома тачно региструје промене у саставу удахнутог и издахнутог ваздуха и степена засићености крви разним гасовима. Помоћу пумпе-миксера могу се за удисање припремити „ваздушни коктели“ најразличитијег састава.

Приликом проверавања човек одговара на питања о свом физичком стању и на пулту притискује одговарајућу дугмад. Његова субјективна оцена сравњује се тада с резултатима анализе коју врши апарат.

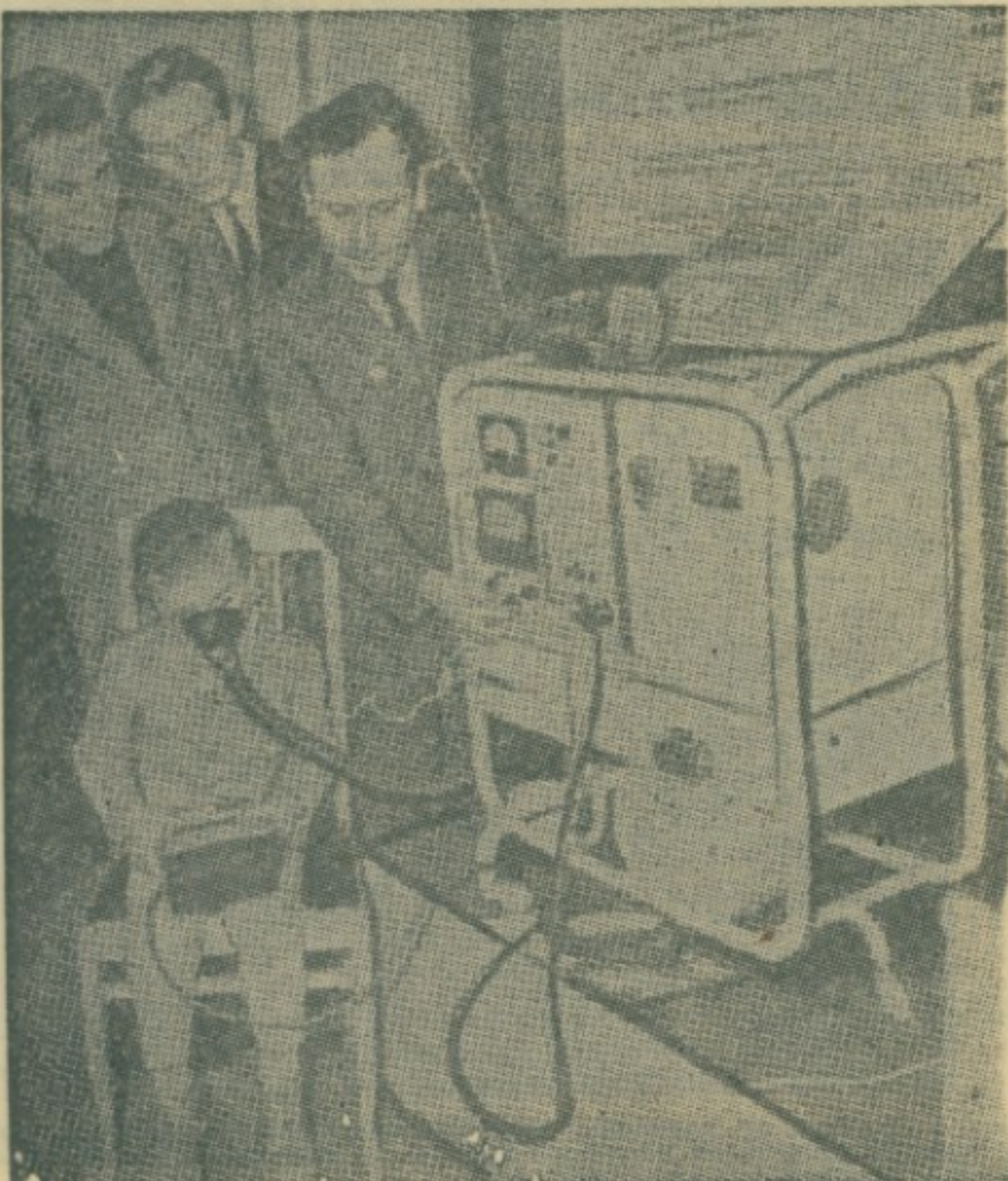
Можете ли да будете гњурац? Одговор на ово питање зависи од тога да ли умете тачно да оцените квалитет ваздуха који удишете: да одредите да ли у њему има довољно кисеоника, није ли он пресићен угљенмоноксидом.

Ова способност потребна је не само гњурацу, већ и пилоту да би осетио смањење ваздушног притиска у кабини и на време ставио маску с кисеоником, као и рудару.

Али, како проверити уме ли један човек да анализира своје стање у зависности од квалитета ваздуха који удише? То се може проверити помоћу метода који је предложио

Рибе сабљарке ревносно вежбају

Између риба сабљарки свакако су највештије рибе марлин у Индијском океану — јер имају сталну праксу. Још у току другог светског рата потопљене су неке лађе са балама природне гуме. Многе од ових су избачене на обалу Африке а многе се још налазе у мору. Све до сада пронађене бале биле су избушене сабљом, дугачком кошчачом горњом вилицом у виду сабље, риба марлин. Стручњаци сматрају да су то марлине вежбале своје „сабље“ којима иначе убијају мање рибе или се бране кад их нападну веће.

ТВОРАЦ ГАСТРОНОМИЈЕ

Дело „Физиологија укуса“ од Брија Саварена има близу хиљаду страна. Писац је живео у другој половини осамнаестог и првој четвртини деветнаестог века као угледан адвокат а затим судија. Мада је био савременик Револуције, Наполеонових похода и освајања, о свим тим догађајима није ништа забележио, али се као велики гурман залагао прво за свој стомак. Тако је изишло на видело његово дело које нас упознаје с јелима, кулинарском вештином и гастрономским специјалитетима с краја XVIII века, из доба Револуције, Царства, Реставрације и чак са почетка друге четвртине XIX века.

Саварен се родио 1755. године. Био је образован и знао је шест језика. Живео је у доба енциклопедиста, па је и њега захватила та страст. Написао је „енциклопедију“ о стомаку и добром јелу. Неки његови термини из области гастрономије и кулинарства ушли су у Литреов речник и велики Ларус.

Средином XVIII века, пише Саварен, у Француској се ручало око девет сати ујутро и то врло обилно: хлеб, сир, хладно месо, воће, поврће и често колачи. Обед који одговара данашњој вечери био је између 12 и један сат у подне. Деца су по подне око четири сата добијала ужину а одрасли су увече, око осам сати, узимали лак обед, обично неку укусну чорбу. Међу тим, гурмани из имућних слојева су све раније тражили вечерњи обед тако да је у многим кућама звонио већ у пет сати по подне позивало на вечеру. Временом вечера је бивала све обилнија и про-

дужавала се неки пут до дубоко у ноћ.

У Паризу тог доба остриге су биле омиљено али врло скупо и луксузно јело јер је превоз од обале океана до престонице трајао и пет дана. Већина званица их је јела по неколико десетина а неки и по 12 тучета. У току једног мало бољег и већег ручка трошило се по неколико хиљада острига. Према једној статистици из тог доба у Паризу је за једну сезону трошено око сто милиона острига.

Сиреви, нарочито гријер, рокфор и сетмонсел, исто тако су били омиљено јело али су као и остриге дуго транспортовани. Од пића су у моди били панч, негус и силабаб. За готово свим бољим трпезама био је обичај да се сваки обед заврши шољом тоглог чоколадног напитка. Али овакве скупе специјалитете могле су да троше само имућне породице.

Са готово научничком прецизношћу Саварен се бавио проучавањем дивљачи, начином њиховог припремања и врстом вина којом треба залити коју дивљач. Ако је веровати том угледном касационом судији: фазане треба заливати само белим вином из горње Бургундије. Сам он признаје да му је за откривање ове истине било потребно доста времена и „труда“.

Неке личности тог доба бавиле су се проналажењем нових, гурманских јела и откривањем тананих слагања јела и пића. Таљеран је увео у моду вино малеру и први је почео да ставља пармезан у супу од поврћа. Причао се чак да су римски гурмани рази-ковали по укусу рибу уловље-

„ОСТРИГЕ ЗА РУЧАК“ (детал са слике де Троя која се налази у музеју Шантјајон)

ну испод појединих мостова на Тибру. По угледу на њих француски гурмани из доба монархије хвалили су се да разликују црвену јаребицу из Перигора од оне из Солоне или зеца са спржених падина Валромеја од оног из Високог Дофина.

Доцније је Брија Саварен отпутовао у Америку где се издржавао дајући часове француског језика. Тамо је упознао најдебљег човека тог доба који је имао трос-труки подвајак од 33 сантиметра и ноге као у слона. Између осталог француски слаокусац истиче да Американци имају врло лошу кухињу и понавља речи Сент Бева који је казао да Американци имају 32 религије а само једно добро јело. Зато су ње-

гови кулинарски специјалитети и тамо радо примљени.

Гастрономија (од грчких речи гастер — жедудац и „номос“ — закон) је вештина припремања јела, односно стручно познавање разних јела и начина њихова припремања које је развијено до „уметности“. Култ бираних хране и куварске вештине карактеристичан је за високоциференциране и декадентне културе: колонијаторски период старе Грчке, стари Рим, царску Ки-ну, европске апсолутистичке монархије и друге. Архестрат из Геле (град и лука на јужној обали Сицилије) написао је у четвртм веку гастрономски путопис „Угодан живот“ где, поред осталог, набраја разне врсте јела и пића. Квинт Еније превео је ово

дело на латински језик. Код Римљана је била чувена Апицијева расправа о кулинарству. Од 16. века па надаље написан је велик број расправа и приручника из гастрономије. Највише су се тиме бавили Италијани, Французи и

Немци. Међу тим делима истиче се „Физиологија укуса“ коју је 1825. године издао у Паризу Брија де Саварен (1755—1826). Ово дело, духовито писано и са доста анегдота, преведено је на више језика.

ТАЧНО ОН

Мајка Мориса Шевалијеа, док је он још био почетник, прими у кућу једног човека који је донео фотографију њеног сина. Врло узбуђена, она неколико пута рече:

- Ах, како личи.
- Драга госпођо, ваш син није платио ову фотографију, — скромно примети фотограф.
- Ах, како то личи на њега! — додаде мајка.

БРАВОВО

ПО РОМАНУ Ф. КУПЕРА
ЦРТА Н. КРУЉЕВИЋ

С КАКВИМ ПРАВОМ СПРЕЧАВАШ ОВОГ ЧОВЕКА ДА ГОВОРИ! МИ СЕ НЕ БОЈИМО ИСТИНЕ!

АКО НЕМАШ, СТАРЧЕ, НИШТА ВИШЕ ДА КАЖЕШ МОЖЕШ ДА ИДЕШ. ВЕКЕ НЕ РЕШАВАТИ О ТВОЈОЈ МОЛБИ!...

ДОК ЈЕ ВЕНЕЦИЈА ТОМУДА У САХ...

ВОЈВОДА ОД САНТА АГАТЕ БИО ЈЕ БУДАН. ОБЕКАЊЕ СЕНАТОРА ГРАДЕНИГА НИЈЕ СЕ ИСПУНИЛО. ШТА ВИШЕ ВИОЛЕТУ НИ ЈЕДНОМ ВИШЕ НИЈЕ ВИДЕО ПОСЛЕ ПОСЕТЕ СЕНАТОРУ...

ИЗГЛЕДА ДА МЕ ЈЕ СЕНАТОР ГРАДЕНИГО ОБМАНУО...

У КУКИ СЕНАТОРА ГРАДЕНИГА НИЈЕ СПАВАО...

ЗАКОМО, ВЕКЕ ТРОЈИЦЕ ЈЕ ОДЛУЧИЛО ДА ПРЕУЗМЕ СТАРАЊЕ О ВИОЛЕТУ. НАДАМ СЕ ДА САДА ВИШЕ ОПАСНОСТИ НЕМА...

НАДОМАК СМРТИ

Када су Немци октобра 1914. године окупирали Лиџ француска патриоткиња Луџа Бетињи је по сваку цену желела да се дочепала слободне територије. То је било могућно само на један начин: отпутовала је у Белгију а затим у Холандију где се укрцала на брод за Енглеску.

Чим је крочила на енглеско тло осумњичена је као немачка шпијунка. Да би стекла поверење агената који су је држали под присмотром Луџа је о немачкој војној сили поверила драгоцене податке које је собом понела са окупиране европске територије. Енглески официри су јој одмах понудили да постане енглеска шпијунка.

Мада је знала да ће служећи Енглежима користити и заједничкој ствари, Луџа је из разила жељу да ради само за Француску. Вратила се зато на слободну територију али је морала да прихвати енглеску понуду.

У Енглеској је са одличним успехом завршила кратак курс и упућена у тајне свог новог позива. На окупираној територији требало је да створи мрежу поузданих агената и да енглеској армији шаље што више података о немачкој војсци и наоружању у сектору Лиџа.

У фебруару 1915. године Луџа се искрцала на холандско-белгијској граници. Водич ју је превео у окупирану Белгију и већ сутрадан се обрела у Лиџу под конспиративним ратним именом Алиса Дибва. Преко једног поручника, енглеског обавештајца, упознала се са Леонином Ванхут.

Та млада девојка је већ радила за француску обавештајну службу. Са успехом је тајним каналима пребацила на слободну територију неколико група младих Француза и Белгијанаца. А сада су две млади патриоткиње на истом послу постале одмах велике пријатељице. Леонина је радила под именом Шарлота.

Луџа је била вредна као кртица, тиха, поуздана, без жеље за славом или видним подвизима. Услуге које је сва кодневно чинила савезницима биле су драгоцене. Енглези су је наименовали за шефа целог сектора.

Први задатак младих девојака био је да створе што разгранатију мрежу шпијунаже и обавештења. Служиле су се убедљивим, обећањима, новцем када је било потребно. Једног кријумчара који је био осуђен Луџа је превела у своју мрежу пошто га је, подмишљањем немачких стражара, спасла затвора. Постао је један од најбољих водича на граници. Преко своје добро организоване обавештај-

не мреже држала је под присмотром сваки мост, сваку раскрсницу, сваки друм и железничку пругу. Обавештај су се камуфирали у немобилне старце, сироте раднике са пијучима и лопатама.

Ниједан немачки конвој, композиција са војним материјалом, ниједан пуџ војске која је одлазила на фронт — није остао незапажен.

Луџа је умела добро да изабере своје сараднике. Понеке читање породице су радиле за њу: док су пролазили возови деца су плескала ручицама, а мати је у кући пажљиво бележила сваки уда рац шакама који је означавао један вагон. Важне податке је она ситним рукописом бележила на јапанској хартији. Када је од Енглеза добила изванредно танку хартију могла је читаве извештаје да по шаље у раму од наочара или на полећини фотографије од легитимације.

Рад Луџине мреже постајао је све интензивнији. У току пролећа и лета 1915. године уништене су три немачке батерије са више од 15 тешких артиљеријских оруђа. Пошта је преносена у хоновоима, дршкама кишобрана, таблама чоколаде, свећама за паљењем у фењерима фијакера. За прелазак границе Луџа и Леонина су се служиле свакојаким лукавствима.

Једном приликом Луџа се возила у фијакеру. Кочијаш није имао пасош и нервозно је претурео по џеповима. Стражар се разбеснео, шчепао кочијаша и одвео га до стражарске кућице. Луџа је за то време наравно већ умукла. Безброј занимања научила је и променила та спретна патриоткиња да би преварила Немце. Била је наставница, праља, продавачица сира, кројачица, поштарка.

Више од 30 пута прелазила је Луџа у Холандију и доживела стотине згода, стекла преко 200 саучесника али тако поверљивих да ниједан никад није ништа одао.

Немци су прво ушли у траг Леонини: приликом једног тајног састанка у бару њој су пришла два човека и преста вила се као чланови мреже. Одмах су јој де учинили сумњиви и зато је умукла. Међутим начинила је грешку: ноћила је у својој кући. И ујутру је немачка полиција дошла по њу. Иако нису код ње ништа нашли данима су је испитивали, суочавали са члановима мреже ухапшеним раније — али ничим ни она ни њени сарадници нису показали да се познају. Одрекла је чак да познаје и Луџу када су јој показали њене фотографије.

Мада је била лишена најбоље сараднице Луџа је удвојачила активност. По голу-

бовима писмоношама слала је у Енглеску податке и фотографије. Путувала је и сама у Енглеску. Почетком 1916. године прешла је у Холандију у друштво једне савезничке обавештајке, Маргарите Франсоа. Међутим оне су имале само један пасош. На граничном прелазу код Фројана прво је с тим пасошем прешла границу Маргарита, а Луџа је дала дукат једном мангулчићу који је претрчао граничну линију, узео од Маргарите пасош и донео га Луџи. Она је заварала пажњу страже и грациозно, показујући само корице пасоша крочила на холандску територију. Међутим, два полицајца у цивилу приметили су подвалу и задржали је. Покушали су да је привуде да попије један напитак како би повратила документа која је прогутала, али се она одупрла.

Спроведена је у бриселски затвор и бачена у ћелију. Испитивао ју је познати полицајец Голдшмит али није успео да извуче од ње ма какво признање. Пошто се тврдило да су Луџа и Леонина сарађивале смештене су у исту ћелију. Дановоћно су мотрили на њих очекујући да ће се одати. А оне нису направице ни покрет лицем.

Немци су онда прибегли лукавству. Леонину су одвојили од Луџе а ту довели вешту провакаторку. Усамљена, мучена глаљу и дугим испитивањима,

ЛУЈЗА БЕТИЊИ

Млада Францускиња Луџа Бетињи учинила је у првом светском рату крупне услуге Енглежима и Французима. Прикупљајући на окупираној територији податке о немачкој војној и економској снази омогућила је да савезници нанесу немачкој ратној машини неколико крупних удараца. Ухваћена, Луџа није хтела да ода своје сараднике и умрла је за време рата у заточеништву.

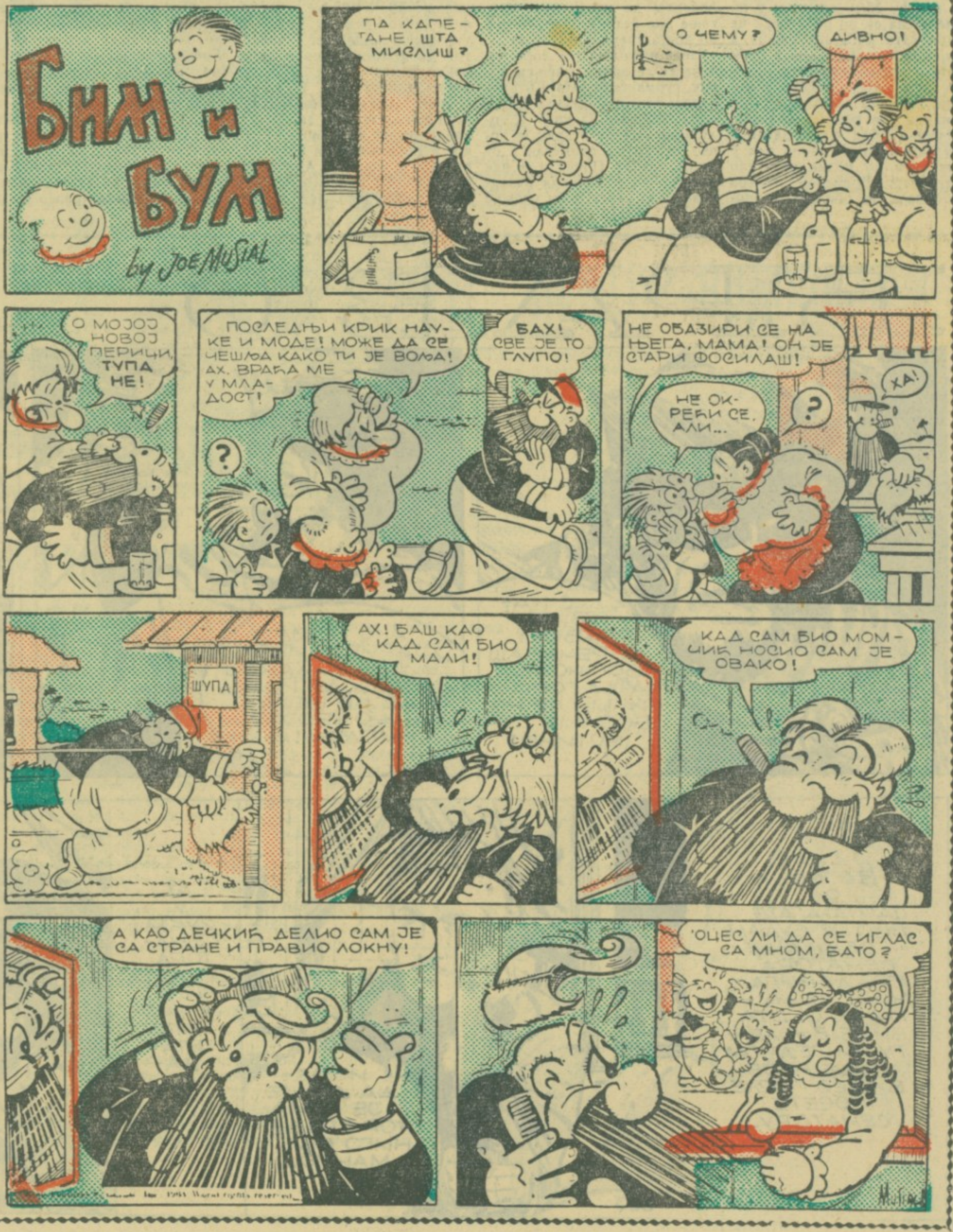
ЛЕОНИНА ВАНХУТ

Луџа је осетила потребу да с неким постане блиска. Провокаторка јој је рекла да се у суседној ћелији налази Леонина. Луџа је почела бесомучно да лупа у зид. Међутим, Леонина је била опрезнија и није одговорила. Тада се провокаторка понудила да кад буде ишла на рад однесе писмо Леонини. То писмо је одало Луџу и послужило је као доказ да су сарађивале. Узалуд су обе порицале. Саслушаване су и дуго мучене. Међутим, ни једна ни друга нису одале јатаке.

Ујутро 16. марта 1916. године две пријатељице су изведене пред немачки ратни суд у Брислу. Пре њих је изишла из суднице обавештајка Габријела Пети која је осуђена на смрт. Прошла је поред Луџе и Леонине право, поносито, певушећи песму „Поздрављам своју последњу зору“.

Две пријатељице су исто тако осуђене на смрт стрељањем. Међутим, смртна казна је замењена доживотном робијом.

ла борбена и поносите патриоткиња. У свим радовима за непријатеља организовала је саботаже. Када је осуђеницама наређено да праве границе Луџа је дигла праву побуну. Спретни женски прсти су престали да производе експлозиве за Немце. За казну су јој одузели топло одело. Добила је прво запаљење плућа а затим потпуно исцрпљена на глаљу рак. Умрла је у затвору у Келну 17. септембра 1918. године. А у новембру 1927. године у Лиџу је спечато освећен њен споменик.

Изложба сатова

Швајцарска полиција је недавно ухапсила четири лопова и тако осујетила крађу ко-

НЕОБИЧНИ ДРУГОВИ

Осмогодишњи Дени Гровер из Дрездена има необичног друга-врану коју је назвао Црна. Изгледа да јој причини велико задовољство да стоји на његовој глави, а и њему то очигледно много не смета.

ју су управо почели да врше на изложби сатова. У најдрагоценијој колекцији сатова на свету, коју је прикупио један златар из Лугана, налазило се 450 комада у вредности од 30 милиона швајцарских франака.

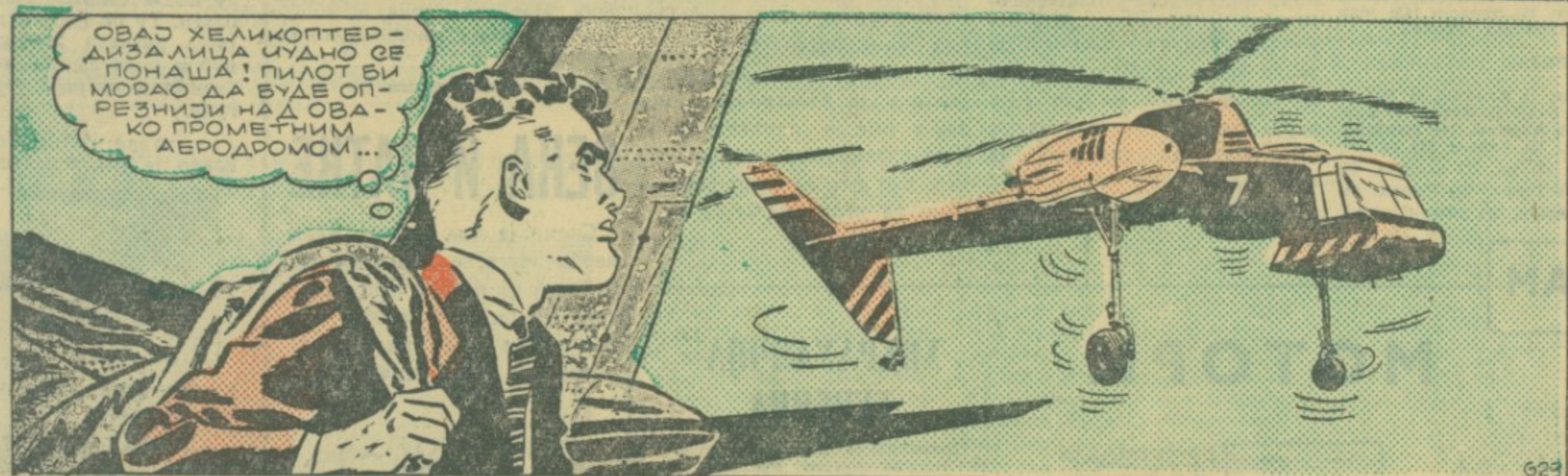
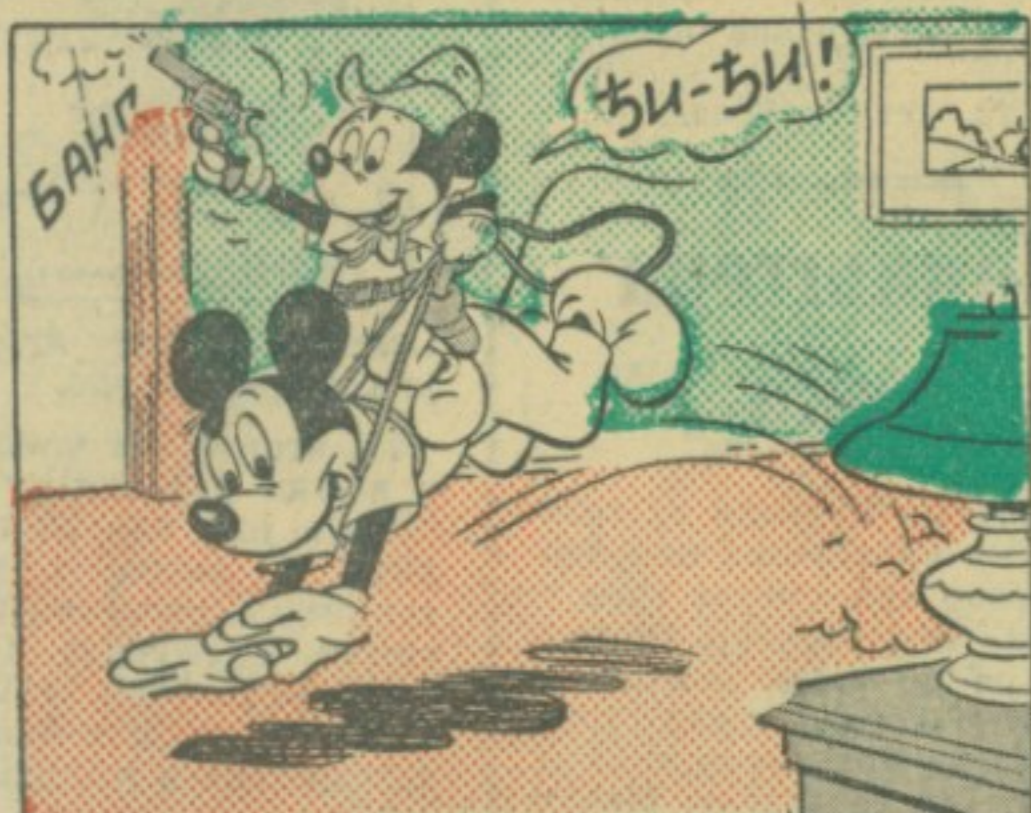
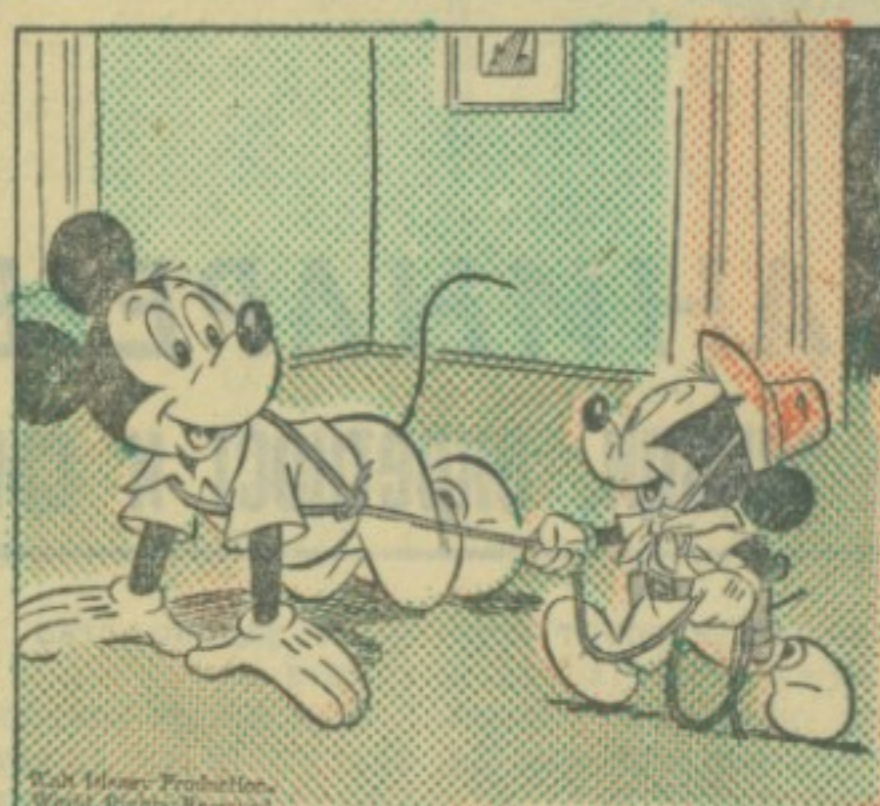
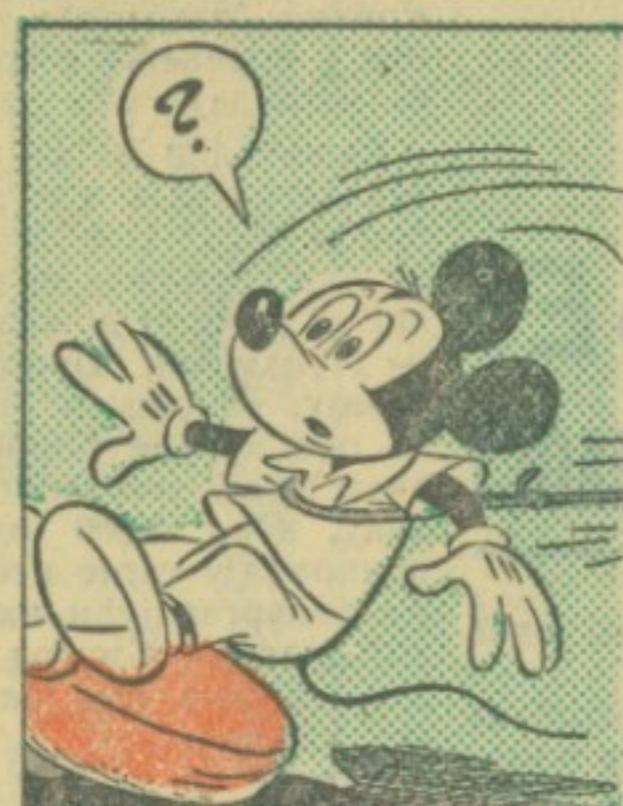
Једино је нестало један куриозитет: часовник који је интересовао само чланове Екскентрик клуба из Лондона. Његова необичност је у томе што он има на бројчанику само две цифре XII и IV. Због чега? Зато што се клуб отвара у подне а затвара у 4 часа ујутру. То су једини часови који интересују чланове овог клуба.

ОПИС ПОРОДИЦЕ

У домаћем задатку једног малог Белгијанца на тему „Опишите вашу породицу“ — може се прочитати:

„Моја породица се састоји од мог тате, моје маме и мене. Ја сам најмлађи“.

Ква-Ква!

Увешће Паја Патак

СЕТИО СЕ

— Да ли имате утицај да су вам моји лекови помогли? Да ли вам се повратило памћење? — пита лекар Шиљу који је дошао на поновни преглед после узимања преписаних лекова.
— И да и не, докторе, — каже Шиља — ето баш сад сам се сетио да сам нешто забрављено.

ШТО СЕ СЕКИРА

Пера Ждера сав бесан каже шефу станице:
— Па то је ужасно, експрес већ два сата касни!
— Што се секирате кад вам на карти пише да важи три дана.

УЧТИВИ ШИЉА

Отишао Шиља на игранку и за време једне брзе окретне игре његова партнерка га је стално газила.
— Да ли волите да играте? — упита је Шиља.
— Ох, обожавам! — одушеви се она.
— Е, онда је крајње време и да научите — рече Шиља и брзо је напусти.